

БОҚИЙ ФИКРЛАР

Бизнинг муқаддас
вазифамиз — Ватан шону
шуҳрати, қудрати ва
салоҳиятининг юксалиши
учун ўзимизнинг фидойий
меҳнатимиз билан
муносиб ҳисса қўшишдир.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT • XALQ ZIYOLILARI GAZETASI • معرفت

1931-yildan chiqqan boshlagan 2011-yil 22-yanvar, shanba № 7 (8344) ISSN 2010-6416

БАРЧА РЕЖА ВА ДАСТУРЛАРИМИЗ ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИ ЮКСАЛТИРИШ, ХАЛҚИМИЗ ФАРОВОНЛИГИНИ ОШИРИШГА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

Президент Ислом Каримовнинг 2010 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2011 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси

Ҳурматли мажлис иштирокчилари!

Бу йил барчамиз она юртимиз, Ўзбекистонимизнинг янги тарихидаги энг буюк ва қутлуг саналардан бири — Ватанимиз мустақиллигининг 20 йиллик шонли байрамини кенг нишонлаймиз. Табиийки, бу биздан барча соҳа ва тармоқларда амалга ошираётган кенг қўламли ислохотларимизни атрофлича таҳлил этиб, келгуси режаларимизни аниқ-равшан белгилаб олишни талаб этади.

Айни шу ҳолатни ҳисобга олган ҳолда, биз Вазирлар Маҳкамасининг бугунги кенгайтирилган мажлисида кўриб чиқилган асосий вазифанинг ижросига янада катта масъулият билан ёндашмоғимиз керак. Яъни, 2010 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунларини танқидий баҳолашимиз ва шу асосда 2011 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларини аниқлаб олишимиз даркор.

Бу борада авваламбор мамлакатимиз иқтисодиётидаги ижобий кўрсаткичлар ва ноҳус тенденцияларни нафақат қайд этиш, балки иқтисодиётимизнинг ривожини белгилаб берадиган сабаб ва омилларни чуқур ва ҳолисона таҳлил қилиш муҳим аҳамият касб этади.

Бу ҳақда гапирганда, 2008 йил-

да бошланган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози ва унинг оқибатлари мамлакатимиз иқтисодиётини ривожлантиришга қандай салбий таъсир кўрсатгани ва кўрсатаётгани хусусида бугун тўхталиб ўтиришга ҳолат йўқ, деб ўйлайман.

Айни пайтда биз ўз вақтида танлаб олган иқтисодий тараққиёт моделининг нақадар тўғри эканини ва амалда ўзини тўла оқлаганини ҳаётнинг ўзи яна ва яна тасдиқлаб бермоқда.

Ушбу моделнинг тамойиллари асосида мамлакатимизни ислоҳ этиш ва модернизация қилиш бўйича ҳар томонлама ва чуқур ўйланган тадрижий тараққиёт дастурини изчил амалга оширганамиз инқирознинг, жаҳон бозорларидаги кескин ўзгариш ва беқарорликнинг иқтисодиётимизга, молия ва банк тизимига салбий таъсирини сезиларли даражада камайтириш имконини берди.

Бугун дунё иқтисодиётидаги аҳволни таҳлил қилар эканмиз, жаҳон молиявий ва иқтисодий инқирози хали-бери нихосига етгани йўқ, деб айтишга барча асосларимиз бор.

Дунёдаги тараққи топган 20та давлат иштирокида ташкил этилган, "Катта йигирмалик" деб ном олган гуруҳ доирасида қабул қилинаётган барча чора-тадбирларга қарама-қарши, жаҳон иқтисодиётида барқарор ўсиш суръат-

ларига эришиш йўлида ҳозирча бирон-бир жиддий силжиш кўзга ташланаётгани йўқ.

Инқироз йилларида кўплаб давлатлар ўз иқтисодиётига, айниқса, молия-банк соҳасини сақлаб қолиш мақсадида айнан шу соҳага улкан маблағларни йўналтиришга мажбур бўлди. Бу, ўз навбатида, бир қатор давлатларда, аввало, ривожланган мамлакатларда катта миқдордаги давлат бюджети тақчиллиги ва давлат қарзларини келтириб чиқарди, молиявий номуносибликнинг юзага келишига сабаб бўлди.

Бугунги кунда бозорни пул ресурслари билан зўр бериб тўлдириб давом этаётгани фонд ва хомашё бозорларида сунъий равишда ошириб борилган спекулятив нархларнинг янада кўтарилиб кетишига, таъбир жоиз бўлса, молиявий кўпикларнинг баттар авж олишига, инфляциянинг жилоллаб бўлмас даражада ўсиш хавфининг кучайишига олиб келмоқда.

Жаҳон миқёсида конвертация қилинадиган асосий валюталарнинг беқарорлиги жиддий хавотир уйғотмасдан қолмайди. Бу, биринчи навбатда, ривожланган мамлакатларнинг ушбу валюталарга бўлган ишончига жиддий пугур етказмоқда.

(Давоми 2–7-бетларда)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

21 январда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йилда республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2011 йил иқтисодий дастурининг энг муҳим устувор вазифаларига бағишланган мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов маъруза қилди.

Давлатимиз раҳбарининг маърузасида мамлакатда танланган иқтисодий ривожлантиришнинг ўз модели ва унинг тамойиллари асосида ишлаб чиқилган, чуқур ва ҳар томонлама ўйланган мамлакатни ислоҳ қилиш ва модернизациялашнинг тадрижий дастури изчил амалга оширилиши жаҳон молиявий-иқтисодий инқирозининг Ўзбекистон иқтисодиёти, унинг молия ва банк тизимига салбий таъсирини сезиларли даражада камайтириш имконини берганлиги қайд этилди.

2010 йил яқунларига кўра, мамлакатнинг ялпи ички маҳсулоти 8,5 фоизга, саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми 8,3 фоизга, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш ҳажми 6,8 фоизга, қурилиш ишлари ҳажми 8,1 фоизга, чакана товар айланмаси 14,7 фоизга, пулли хизматлар 13,4 фоизга кўпайди.

(Давоми 7-бетда.)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ БРЮССЕЛГА ТАШРИФИГА ДОИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Европа Иттифоқи Комиссияси Президенти Жозе Мануэл Баррозонинг тақлифига биноан 2011 йил 24 январь кuni Брюсселга ташриф буюради.

Ташриф чоғида Ўзбекистоннинг Европа Иттифоқи ва НАТО билан муносабатларининг бугунги аҳволи ва ривожлантириш истиқболларига оид, шуниингдек, томонларни қизиқтирган минтақавий ва халқаро аҳамиятга молик масалалар муҳокама қилинади.

Ташриф яқунлари бўйича Ўзбекистоннинг Европа Иттифоқи билан турли соҳалардаги ҳамкорлигини чуқурлаштиришга қаратилган қатор ҳужжатлар имзоланиши режалаштирилган.

ЎЗБЕКИСТОН — ЯРИМ ФИНАЛДА!

Футбол бўйича Қатарда ўтказилаётган Осиё Кубогида зафарли одимлар ташлаётган чарм тўп усталаримиз ҳамюртларимизга навбатдаги ажойиб ютукни туҳфа этишди. Ўз гуруҳида пешқадамликка эришиб, ўз тарихида учинчи марта чорак финалга йўлланма олган жамоамиз Иордания миллий терма жамоасига қарши тўп сурди ва ишончли галабани қўлга киритди.

Вадим Абрамов шогирдлари ўйиннинг биринчи бўлимида асосан рақиб дарвозасига олис масофалардан тўп йўллаб, мувозанатни бузишга уриниб кўрди, бироқ иорданиялик дарвозабон хавфли зарбаларни бартараф этди. Шу тариха матчининг дастлабки таймида ҳисоб очилмади.

Иккинчи бўлимининг илк дақиқалариданоқ жамоамиз вакиллари шиддат билан олдинга интилишди ва рақибларимизни хато қилишга мажбур этди. Худди чинликларга қарши ўтказилган ўйинда бўлгани каби иккинчи таймининг илк дақиқасидаёқ Сервер Жепаров томонидан узатилган тўпни ҳужумчи Улғубек Бақоев боши билан дарвозага тўғрилаб қўйди ва ҳисоб очилди: 1:0.

Мазкур муваффақиятдан руҳланган футболчиларимиз орадан уч дақиқа ўтар-ўтмай, ҳисобни оширди. Қанот ярим ҳимоячиси Жасур Ҳасанов томонидан етказиб берилган тўпни яна Улғубек Бақоев чиройли тарзда Шафи кўриқлаётган "қалъа"га аниқ йўналтирди — 2:0.

Шундан кейин иорданияликлар қарши ҳужумга зўр берди ва бу хатти-харакатлар ўзини оқлади. 58-дақиқада жарима майдончамизда юзага келган паллапартишликдан Башар Бани Ёсин унумли фойдаланди ва ҳисобни қисқартирди — 2:1.

Бирок ўйин сўнгига қадар иорданияликлар деярли дарвозамиз томон бошқа қутқу сола билмади. Чунки бунга вакилларимиз

имконият бермади. Ўзбекистон миллий терма жамоаси ўз тарихида илк маротаба қитъанинг футбол бўйича энг нуфузли турнири — Осиё Кубогида ярим финалга йўл олди.

(Қатар ва Япония ўртасида ўтган чорак финал баҳсида кунлик чорак юрт футболчилари 3:2 ҳисобида зафар қўчди...)

Вадим Абрамов ўйин олдида берган интервьюсини шо-

гирдлари рўёбга чиқарди. Жамоамиз устози журналистларга: "Ярим финал масаласини 90 дақиқа ичида ҳал қиламиз", деган эди.

Мазкур қувончли галаба билан барча ватандошларимизни, футболчимиз мухлисларини табриқлаймиз. Галабаларимиз бардавон бўлсин!

Зоҳиджон ХОЛОВ

БАРЧА РЕЖА ВА ДАСТУРЛАРИМИЗ ХАЛҚИМИЗ ФАРОВОНЛИГИНИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Қадрли дўстлар!
Биз бугун 2010 йил якунларини баҳолаб эканмиз, аввало, мамлакатимиз иқтисодиётининг юқори барқарор ўсиш суръатлари ва макроиқтисодий мутаносиблиги сақланиб қолаётганини қайд этишимиз зарур. Шунинг билан бир бор эслатиб ўтмоқчиманки, юртимизда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиш суръатлари 2008 йилда 9 фоиз, 2009 йилда 8,1 фоиз, 2010 йилда эса 8,5 фоизни ташкил этди. Жаҳон молия институтларининг хулосасига кўра, бу дунёдаги энг юқори кўрсаткичлардан бири экани, албатта, барчамизга мамнуният бағишлайди.

Кейинги ўн йилда, яъни 2000 йилга нисбатан таққослаганда, 2010 йилда мамлакатимизда ялпи ички маҳсулот қарийб 2 баробар, аҳоли жон бошига ҳисоблаганда эса 1,7 баробар ошди.

Харид имкониятлари мутаносиблигини ҳисобга олган ҳолда санаганда, ялпи ички маҳсулотнинг 2010 йилда 2000 йилга нисбатан ўсиши 2,6 каррани ташкил қилди.

Ўз-ўзидан равшанки, буларнинг барчаси иқтисодиётимизнинг юқори суръатлар билан барқарор ўсиб бораётгани ва мамлакатимизда рўй бераётган улкан ижобий ўзгаришлардан далолат беради.

Иқтисодиётимизда 2010 йили юқори ўсиш суръатлари таъминланиб, аҳолининг реал даромадлари 123,5 фоизга ошди, ўтган йилда инфляция даражаси 2009 йилдаги 7,4 фоиз ўрнига 7,3 фоизни ташкил қилди. Бу авваломбор қатъий, шу билан бирга, пухта ўйланган пул-кредит сиёсати ва инфляционга қарши кўрилган самарали чора-тадбирларимизнинг натижасидир.

Айтиш керакки, бундай иқтисодий ўсиш кўп жиҳатдан иқтисодиётда солиқ юкни пасайтиришга қаратилган ва изчил амалга оширилаётган сиёсат билан боғлиқ. Жумладан, 2010 йилда юридик шахслар учун даромад солиғи 9 фоизга, микрофирмалар ва кичик бизнес учун ягона тўлов 7 фоизга туширилгани бунинг амалий тасдиғидир. Шу борада ўтган йили Давлат бюджети ялпи ички маҳсулотга нисбатан ошириб, яъни 0,3 фоиз профитит билан бажарилганини таъкидлаш зарур.

2010 йилда ташқи савдо ва тўлов баланслари ҳам сезиларли даражада мустаҳкамланди.

Ҳамон давом этаётган жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози шароитида экспортнинг умумий ҳажми 10,8 фоиз, ташқи савдо балансининг ижобий сальдоси эса 1,8 баробар ошди ва 4

миллиард 200 миллион долларни ташкил этди. Мамлакатимизнинг олтин-валюта захираси ҳам шунга мувофиқ равишда кўпайди.

Мамлакатимиз иқтисодиётини амалга оширишлар алоҳида эътиборга лойиқдир.

Ҳаммамиз яхши биламизки, бизга собиқ совет тизимидан бир томонлама ривожланган, фақат хомашё етиштиришга йўналтирилган, пахта яккахокимлиги ҳалокатли даражада авжига чиққан, ишлаб чиқариш ва социал инфратузилмаси ўта қолоқ, аҳоли жон бошига истъмолад кўрсаткичи энг паст бўлган иқтисодиёт мериос бўлиб қолган эди.

Шунинг эътиборга оладики бўлса, иқтисодиётимизда таркибий ўзгаришларни амалга ошириш вазифасини хал этиш қанчалик муҳим стратегик аҳамиятга эга экани ҳақида ортқиқа гапиришга бугун зарурат йўқ, деб ўйлайман.

Иқтисодиётимизда юз бераётган ижобий ўзгаришларни яққол тасаввур қилиш учун қуйидаги рақамларни келтириб ўтмоқчиман.

Агар ўн йил олдин, яъни 2000 йилда мамлакатимиз ялпи ички маҳсулотига саноатнинг ҳиссаси атиги 14,2 фоизни ташкил этган бўлса, 2010 йилда бу кўрсаткич 24 фоизни, транспорт ва алоқачиқнинг улushi тегишли равишда 7,7 ва 12,4 фоизни ташкил этди, хизматлар бўйича бу рақам 37 фоиздан 49 фоизга ўсди. Кишлоқ хўжалигининг улushi эса 30,1 фоиздан 17,5 фоизга тушди.

Шунга алоҳида эътибор қаратиш керакки, кишлоқ хўжалигининг ялпи ички маҳсулотдаги улushi камайиб бораётган бир шароитда ушбу соҳада маҳсулот етиштириш юқори суръатлар билан кўпаймоқда.

2010 йилда кишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш 2009 йилга нисбатан 6,8 фоизга, 2000 йилга нисбатан эса 1,8 баробар ошгани ҳам шундан далолат беради.

Бизнинг бу борадаги энг катта ютуғимиз ялпи ички маҳсулот таркибида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг улushi кўпайгани ҳамда мамлакатимиз иқтисодиётини ривожлантиришда унинг роли сезиларли даражада ошганида намоён бўлмоқда.

2000 йилда ялпи ички маҳсулотнинг қарийб 31 фоизи иқтисодиётнинг фаол ривожланиб бораётган ушбу сектори улushiга тўғри келган бўлса, 2010 йилда бу кўрсаткич 52,5 фоизни ташкил этди.

Мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларни диверсификация қилиш бўйича амалга оширилаётган ишларга алоҳида эътибор қаратишни истардим.

2010 йилда саноат ишлаб чиқариш таркибида юқори қўшимча қийматга эга бўлган тайёр маҳсулотнинг улushi 50 фоиздан зиёдни ташкил этди.

Мамлакатимиз саноат корхоналари томонидан ўтган йили 160 дан ортқи турдаги янги товар ва маҳсулотлар, жумладан, мутлақо янги технологик платформа негизда «Спарк» энгил автомобилни ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

Шу билан бирга, катта ҳажмда юк ташийдиган «МАН» автомобилларини, энергия тежайдиган лампалар, «ЭлЖи» русумидаги жаҳонга машҳур холоидильникларни йиғиш, калий ўғитлари ва бошқа муҳим маҳсулотларни ишлаб чиқариш бошлаб юборилди.

Маҳаллийлаштириш дастури доирасида 2010 йилда 1 минг 76та лойиҳа амалга оширилди. Маҳаллийлаштирилган маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажми 1,4 баробар ошди, импорт ўрнини босиб бўйича якуний самарадорлик 3 миллиард 400 миллион долларни ташкил қилди ва бу 2009 йилга нисбатан 1,2 баробар кўп демакдир.

Корхоналар ўртасида кооперация алоқалари мустаҳкамланмоқда, бу жараёнга кичик корхоналар ва хусусий бизнес субъектлари тобора кенг жалб қилинмоқда.

2010 йилда ўтказилган Халқаро саноат ярмаркаси ва Кооперация биржада дунёнинг 51 мамлакатидан 700 дан ортқи хорижий фирма ва компания вакиллари қатнашди, 500 дан ортқи янги турдаги маҳсулот намоёни этилди, қиймати 2 триллион 600 миллиард сўмлик шартномалар имзоланди.

Бу рақам олдинги ярмаркадаги кўрсаткичга нисбатан 1,4 марта кўпдир. Ярмаркада умумий қиймати 2 миллиард 700 миллион долларлик экспорт битимлари тузилди ва бу 2009 йил даражасидан 1,2 баробар ортқидир.

Ўтган йили мамлакатимиз молия-банк тизими ликвидлигини янада мустаҳкамлаш, унинг барқарорлигини кучайтириш бўйича катта ишлар амалга оширилди.

2010 йилда тижорат банкларининг жами капитални 36 фоизга ортқи ва банкларимиз эришган 23 фоиз миқдоридидаги капиталнинг етарлилик даражаси дунёда қабул қилинган халқаро стандартлардан 3 баробардан кўпдир. Фақат ўтган йилнинг ўзида депозитлар ҳажми 1,5 баробардан зиёд ошди.

Бугунги кунда мамлакатимизнинг 15та тижорат банки «Фитч Рейтингс», «Мудис» ва «Стандарт энд Пурс» каби етакчи халқаро рейтинг агентликларининг «барқарор» деган рейтинг даражасига эгадир.

Банкларнинг кредит ва инвестиция фаолиятида ҳам ижобий ўзгаришлар амалга оширилмоқда. 2010 йилда иқтисодиётнинг реал секторига йўналтирилган кредитларнинг умумий ҳажми 35 фоизга кўпайди. Шуниси эътиборга лойиқки, 2010 йилнинг охиридаги ҳолат бўйича ички манбалар ҳисобидан берилган кредитларнинг тижорат банкларининг умумий кредит портфелидаги ялпи улushi 85,1 фоизни ташкил этди.

Ташқи қарзлар асосан узоқ муддатга, фақат иқтисодиётнинг стратегик тармоқларини модернизация қилиш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш бўйича инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш учун жалб қилинди.

Банкларнинг кредит портфели таркибида ҳам сифат ўзгаришлари рўй бермоқда. Умумий кредит портфелида узоқ муддатли, яъни 3 йилдан ортқи муддатга бериладиган инвестиция кредитларининг улushi 2000 йилнинг охиридаги 35 фоиздан 2010 йилнинг охирида 75,2 фоизга ўсди.

Ўтган йил давомида кичик бизнес субъектларига ажратилган кредитлар ҳажми 1,4 баробар кўпайди ва 2 триллион 700 миллиард сўмни ташкил этди. Жумладан, микрокредитлар ҳажми 485 миллиард сўмдан ортқи, бу кўрсаткич 2009 йилга нисбатан 1,5 баробар кўпайди.

Тўланмай қолган қарзларни туфайли банкларнинг балансига ўтказилган банкрот корхоналарни молиявий соғломлаштириш борасидаги тижорат банкларининг фаолияти юксак баҳолашга моликдир.

Биз жорий этган бундай механизм банкрот корхоналарда ишлаб чиқариш фаолиятини қайта тиклаш, ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик янгилаш учун банклар томонидан қўшимча инвестиция киритиш, ана шундай корхоналарни молиявий соғломлаштириш, янги турдаги маҳсулотлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ва замонавий бошқарув усуллари татбиқ этиш, шунингдек, иш ўринларини қайта тиклаш ва янги иш ўринларини яратишни кўзда тутди.

Шу тарихи фаолият кўрсатишга лаёқатли, илгаригига қараганда технологик жиҳатдан анча юқори даражада ишлайдиган, фаолият қайта тикланган корхоналар янги инвесторлар эътиборини тобора кўпроқ ўзига тортмоқда. Инвесторлар ҳозирги пайтда бундай корхоналарни банклардан фаол сотиб олмақда.

Бугунги кунда тижорат банклари балансига берилган 147та банкрот корхонанинг 140тасида ишлаб чиқариш қайта тиклангани,

улариинг 64таси янги инвесторларга сотилгани бу фикрнинг ёрқин далилидир. Қайд этиш керакки, банклар томонидан бу корхоналарни модернизация қилиш ва технологик қайта жиҳозлаш учун 156 миллиард сўм миқдорида инвестиция йўналтирилди, 21 мингдан кўпроқ иш ўрни ташкил қилинди.

Бу борадаги ишларимизнинг аҳамиятини тасаввур этиш учун ана шу қайта тикланган корхоналарда ишлаб чиқариш ҳажми 460 миллиард сўмни ташкил этиб, умумий қиймати 165 миллион доллардан ортқи бўлган турли маҳсулотлар экспорт қилинганини айтиш кифоя, деб ўйлайман.

Бундай ёндашув келгусида ҳам банкларнинг балансига ўтказилган банкрот корхоналарни қайта тиклаш ишларида энг муҳим йўналиш бўлиб қолиши зарур. Бугунги мажлисда қатнашаётган тижорат банкларининг раҳбарлари эътиборини айнан шу масалага қаратмоқчиман.

Кишлоқ хўжалигини ислоҳ қилиш, фермер хўжалиқларига бириктирилган ер участкаларини оптималлаштириш, пахта ва ғалланнинг харид нархларини ошириш бўйича амалга оширилаётган изчил ишлар натижасида **иқтисодиётимизнинг аграр секторидида таркибий сифат ўзгаришлари юз бермоқда.**

Пахта ва ғалла каби стратегик муҳим қишлоқ хўжалиги экинлари билан бир қаторда, мева-сабзавотчилик, чорвачилик, паррандачилик ва балиқчилик соҳаларида ҳам ишлаб чиқариш ҳажми сезиларли даражада ўсди, қайта ишлаш тармоқлари ва ички бозорни сўт, гўшт, картошка, сабзавот каби энг муҳим озиқ-овқат ҳамда бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари билан янада кўпроқ тўлдирish учун мустаҳкам хомашё базаси яратилмоқда.

Махсус ишлаб чиқилган кенг қўламли дастурни изчил амалга ошириш ҳисобидан ерларнинг мелиоратив ҳолати муттасил яхшиланмоқда. Фақат 2010 йилнинг ўзида ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашга қаратилган лойиҳаларни амалга ошириш учун 150 миллиард сўмдан ортқи маблағ йўналтирилди ва бу 724 километрик коллектор-дренаж тармоқлари, 208та мелиоратив кудуқларни барпо этиш ва реконструкция қилиш, қарийб 14 минг километрик коллектор-дренаж тизимини ташмирлаш, қайта тиклаш ва 335та замонавий мелиорация техникасини харид қилиш имконини берди.

Қашқадарь, Бухоро, Навоий, Сурхондарь, Сирдарь, Жиззах вилоятлари, шунингдек, Марказий Фарғона худуди ва Қорақалпоғистон Республикасида ирригация

ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИ ЮКСАЛТИРИШ, ОШИРИШГА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

хамда мелиорация иншоотларини қайта тиклаш учун 2010 йилда халқаро молия институтларининг 62 миллион доллардан зиёд маблағлари жалб қилинди ва ўзлаштирилди.

Амалга оширилган ана шундай кенг миқёсдаги ишлар натижасида 260 минг гектар сугориладиган ернинг мелиоратив ҳолати яхшиланди ва бу қишлоқ ҳўжалиги экинлари ҳосилдорлигини, фермер ҳамда деҳқон ҳўжалиқларининг даромадини ошириш учун мустаҳкам замин бўлиб хизмат қилмоқда.

Ўтган йили хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасида 13,4 фоиз ўсишга эришилди, сўнгги ўн йилда эса аҳолига кўрсатилган пуллик хизматлар ҳажми, киши бошига ҳисоблаганда, қарийб 20 баробар ошди. Биз бу борада мобил алоқа, интернет, видеотелефон тизими, рақамли телевидение, замонавий банк хизматлари, лизинг, сугурта, аудит, инжиниринг ва бошқа замонавий хизмат турларини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратмоқдамиз.

Бугунги кунда юртимиз мобил алоқанинг ривожланиши кўрсаткичи бўйича дунёда олдинчи ўринда турган ўн та мамлакат қаторига кирди. Ўзбекистонда мобил алоқа хизматидан фойдаланувчиларнинг умумий сони 2000 йилга нисбатан — шунга эътибор беринглар — 200 баробар ошиб, 19 миллиондан ортиқ абонентни ташкил этмоқда. Агар ўн йил аввал мамлакатимиз аҳолисининг ҳар минг нафарига 4 донадан кам мобил телефон тўғри келган бўлса, бугун бу кўрсаткич 600 донадан ошиб кетди.

Ҳозирги вақтда мамлакатимиз собиқ иттифоқ ҳудудида биринчилардан бўлиб рақамли ва кенг форматли телевидениега тўлиқ ўтиш бўйича катта миқёсдаги дастурни амалга оширишни бошлади ва бу жараён 2015 йилда ниҳоясига етказилди.

Аҳолининг интернет тармоғидан фойдаланиш имконияти кенгайиб бораётганини, албатта, ижобий баҳолаш лозим. 2010 йилда интернет хизматидан фойдаланувчилар сони 1,4 баробар кўпайди ва 6,6 миллион кишидан ошди.

Айни вақтда интернет хизматини кўрсатиш тарифларини босқичма-босқич камайтириб бориш ҳисобидан ундан фойдаланувчилар учун шароитлар тобора яхшиланмоқда. Хусусан, 2010 йилда бу борадаги тарифлар 20 фоизга пасайтирилганини алоҳида қайд этиш керак.

Хурматли мажлис қатнашчилари!

Мамлакатимизда 2010 йилда 2009 йилга нисбатан 13,6 фоизга кўп, яъни 9 миллиард 700 миллион АҚШ долларига тенг миқ-

дордаги инвестициялар ўзлаштирилди, бу ялпи ички маҳсулотнинг қарийб 25 фоизини ташкил этади.

Ушбу инвестицияларнинг салкам 72 фоизи ишлаб чиқариш корхоналарини барпо этишга, жумладан, 38 фоизга яқини асбоб-ускуна ва илгор технологиялар сотиб олишга йўналтирилди. Шу борадаги умумий кўйилмалар ҳажмида хорижий инвестициялар ва кредитлар улуши 28,8 фоизни, тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар миқдори эса 2 миллиард 400 миллион доллардан зиёдни ташкил этди.

Барча молиявий манба-лар ҳисобидан техник ва технологик қайта жиҳозлаш учун йўналтириладиган инвестициялар ҳажми 3 миллиард 800 миллион доллардан ошгани ёки 2010 йилдаги барча капитал кўйилмаларнинг 37,5 фоизини ташкил этгани принципиал муҳим аҳамиятга эгадир.

Мухтасар айтганда, Инвестиция дастури доирасида 2010 йилда 200 дан зиёд лойиҳа амалга оширилди. Жумладан, йилга 50 мингта автомобиль ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган "М-300" русумидаги енгил автомобиль ишлаб чиқаришни ўзлаштириш", 200 минг тонна калий ўғитлари ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган "Деҳқонобод калий ўғитлари заводи қурилиши", "Хонжиза қонида полиметалл рудаларга ишлов бериш" каби йирик лойиҳалар, Навоий кон-металлургия комбинати, "Навоийаэроз" компаниясининг бир қатор янги объектларини барпо этиш ишлари ва бошқа лойиҳалар ниҳоясига етказилганини таъкидлаш жоиз.

2010 йилда "Навоий" эркин индустриал-иқтисодий зонаси ҳудудида хорижий инвесторлар билан эришилган битимлар доирасида 19та инвестиция лойиҳасини амалга оширишга киришилди. Ана шу лойиҳалар доирасида жаҳон бозорига харидоргир бўлган замонавий маҳсулот ишлаб чиқарадиган 7та корхона фойдаланишга топширилди.

Транспорт ва коммуникация инфратузилмасини ривожлантириш бўйича лойиҳаларни амалга оширишга йўналтирилган маблағлар инвестициялар умумий ҳажмида муҳим ўрин эгаллади. Ўтган йилнинг ўзида фақат автомобиль йўллари қуриш ва реконструкция қилиш учун 378 миллион долларга тенг бўлган маблағ ўзлаштирилди ва бу 2009 йилга қараганда 31,5 фоиз кўп демекдир. Шунинг ҳисобидан мамлакатимизда 270 километрик замонавий автомобиль йўли фойдаланишга топширилди.

Ўзбекистон миллий авто-

магистрალი лойиҳаси таркибига кирадиган цемент-бетон қопламали 222 километрик автомобиль йўлини қуриш ва реконструкция қилиш учун Осиё тараққиёт банки билан 600 миллион доллар миқдорда кредит маблағларини жалб қилиш тўғрисида шартнома имзоланди.

2010 йилда халқаро транспорт логистика марказларини ривожлантиришга доир ишлар давом эттирилди. Навоий шаҳридаги аэропортда фойдаланишга топширилган "Навоий" халқаро интермодаль логистика марказининг юк терминали орқали 50,1 минг тонна ёки 2009 йилга қараганда 3 баробар кўп юк ташилди. Ангрэн шаҳридаги Халқаро логистика маркази томонидан 4 миллион тоннадан ортиқ юк ташиш амалга оширилди, мамлакатимиз минтақалари ва Фарғона водийси вилоятлари ўртасида йил давомида узлуқсиз автотранспорт қатнови таъминланди.

Ҳаво транспорти ва темир йўл парklarини янгилаш ишлари давом эттирилмоқда. Ўтган йили "Эйрбас индустри" компаниясининг бта А-320-200 русумли самолёти, 8та замонавий электровоз сотиб олинди, 1 минг 790та юк ташийдиган ва 38та йўловчи ташийдиган вагонлар қурилди, таъмирланди ва модернизация қилинди.

Шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, Тикланиш ва тараққиёт фондининг стратегик муҳим лойиҳаларни мустақил равишда ҳамда халқаро молия институтлари ва хорижий компаниялар билан биргаликда молиялаштириш бора-сидаги роли ортиб бормоқда. 2010 йилда ушбу фондининг қарийб 330 миллион доллар миқдоридидаги маблағи ўзлаштирилди ва бу 2009 йилга нисбатан 25,6 фоизга кўпдир.

Ўтган даврда Фонд маблағлари ҳисобидан 14та йирик инвестиция лойиҳаси молиялаштирилди. Ўзбекистон-Уммон қўшма инвестиция компанияси иштирокида тўқимачилик, телекоммуникация тармоқлари ва молия секторидида умумий қиймати қарийб 80 миллион долларлик 3та инвестиция лойиҳасини молиялаштириш ишлари бошланди.

Тикланиш ва тараққиёт фондининг таркибий ўзгаришлардаги роли ортиб бораётганини ҳисобга олиб, 2014 йилгача унинг низоом жамғармасини икки баробар, яъни 5 миллиард доллардан 10 миллиард долларга босқичма-босқич кўпайтириш тўғрисида қарор қабул қилинди.

2010 йилда касб-хунар коллежлари ва академик лицейлари қуриш, реконструкция қилиш ва жиҳозлаш, шунингдек, мактабларнинг моддий-

техник базасини мустаҳкамлаш бўйича дастурларни амалга ошириш якунига етказилди.

Умуман олганда, 2005-2010 йиллар давомида 7 минг 800дан ортиқ умумтаълим муассасаси, қарийб 1 минг 500та касб-хунар коллежи ва академик лицей барпо этилди ва реконструкция қилинди. Фақат 2010 йилда мактаблар, касб-хунар коллежлари ва лицейларда 2 минг 300тадан зиёд компьютер техникаси ва мультимедиа ускунаси ўрнатилди.

Униб-ўсиб келаётган ёш авлодни жисмоний жиҳатдан тарбиялаш ва болалар спортини ривожлантиришга қаратилган дастурни амалга ошириш бўйича ишлар изчил давом эттирилди. Бунинг натижасида фақат 2010 йилнинг ўзида 72та спорт иншооти, 27та сузиш ҳавзаси фойдаланишга топширилди, умумий қиймати 3 миллион АҚШ долларига тенг бўлган спорт инвентарлари ва ускуналар жойларга етказиб берилди.

Бугунги кунда умумтаълим мактаблари ўқувчиларининг ҳар уч нафаридан бири турли секция ва тўғарақларда спорт билан мунтазам шўғулланмоқда.

Ўтган йилда фарзандларимизнинг ижодий қобилияти ва маънавиятини юксалтиришга қаратилган мусика ва санъат мактабларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш бўйича қабул қилинган дастурни амалга ошириш бошланди. Агар 2009 йилда олти мусика ва санъат мактаби қурилган ва реконструкция қилинган бўлса, ҳисобот йилида 46та ана шундай мактаб фойдаланишга топширилди. Уларнинг қурилишига 51 миллиард сўмдан ортиқ капитал маблағ йўналтирилди.

2010 йилда **соғлиқни сақлаш соҳасини ислоҳ қилиш ва ушбу тизимда сифат ўзгаришларини амалга оширишни таъминлаш** борасидаги ишлар давом эттирилди. Ҳозирги кунда мамлакатимизда сифат жиҳатидан янги, энг юксак талабларга жавоб берадиган ва республика ҳамда вилоятлар шошилинч тиббий ёрдам кўрсатиш марказларини ўз ичига олган тиббиёт муассасалари тармоғи шаклланди.

Барча вилоятлар марказларида катталар ва болалар учун кўп тармоқли тиббиёт марказлари, ҳар бир туманда энг замонавий медицина асбоб-ускуналари билан жиҳозланган қишлоқ врачлик пунктлари фаолияти йўлга қўйилди. Ушбу қишлоқ врачлик пунктларининг сони 2000 йилга нисбатан 2 баробар кўпайиб, 3 минг 200 тадан ошди.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда оналик ва болаликни муҳофаза қилиш бўйича юксак самарали за-

монавий тиббиёт муассасаларининг мустаҳкам тизими яратилгани шу йўлдаги муҳим қадам бўлди.

Барча вилоятлар марказлари ва Тошкент шаҳрида скрининг марказлари ташкил этилди ва уларнинг фаолиятини таъминлаш учун 2010 йилнинг ўзида 4 миллион доллардан ортиқ маблағ йўналтирилди. 2010 йилда 116 минг нафардан зиёд бўлажак она скрининг марказларида тиббий кўриқдан ўтказилди.

Шу билан бирга, перинатал марказлар тармоғи ҳам жадал ривожланмоқда. Ўтган ўн йил давомида юртимизда 11та перинатал марказ ташкил этилди. 2010 йилда уларда 158 минг нафардан ортиқ, яъни 2000 йилга нисбатан 10 баробар кўп она ва бола тиббий кўриқдан ўтказилди.

Бунинг натижасида кейинги ўн йилда мамлакатимизда оналар ўлими коэффициенти 33,1 промилледан 19,7 промиллега, болалар ўлими коэффициенти эса 18,9 промилледан 10,1 промиллега тушди. Тўғма ва ирсий касалликлар билан туғиладиган болалар сони қарийб икки баробар камайдди.

Шу йилларда аҳолининг юқумли касалликлар, жумладан, сил, гепатит каби оғир турдаги ва бошқа хасталикларга чалинишининг умумий даражаси анча пасайди. Бундай натижаларга эришишда шифокорлар ва тиббиёт ходимларининг меҳнатини моддий рағбатлантиришни кучайтириш, уларнинг касб тайёрлиги даражасини ошириш, мамлакатимиз фармацевтика саноатини жадал ривожлантиришга қаратилган чора-тадбирлар ҳам муҳим омил бўлмоқда. Биргина 2010 йилнинг ўзида 32 номдаги янги дори препаратларини ишлаб чиқариш ўзлаштирилди ва бу 2009 йилга қараганда 23 фоизга кўпдир.

2010 йилда стационар тиббиёт муассасаларида қўшимча равишда 1 минг 630та ёки 2009 йилга нисбатан қарийб 2,5 марта кўп даволаниш ўринлари фойдаланишга топширилди.

Ҳисобот даврида соғлиқни сақлаш соҳасини ривожлантириш учун жами 2 триллион сўмдан ортиқ маблағ йўналтирилди, бунинг 1 триллион 700 миллиард сўми бюджет маблағларидир.

Ўтган йили қишлоқ жойларда биз 2009 йилда бошлаган, қулай ва барча коммунал хизмат шароитларига эга бўлган яқка тартибдаги турар-жой массивларини комплекс қуриш ишлари эътиборимиз марказида бўлгани барчамизга маълум.

(Давоми 4-бетда.)

БАРЧА РЕЖА ВА ДАСТУРЛАРИМИЗ ХАЛҚИМИЗ ФАРОВОНЛИГИНИ

(Давоми. Боши 1-2-3-бетларда.)

Айниқса, яқка тартибда қурилаётган уй-жойлар лойиҳаларининг қулайлик нуқтаи назаридан бошқатдан кўриб чиқилиб, ажратиладиган ер участкалари ҳажмини тўрт сотих ўрнига олти сотих қилиб белгилаш тўғрисида қабул қилинган қарорлар алоҳида аҳамият касб этди.

Натижада 2010 йили мамлакатимизнинг барча 159та қишлоқ туманида намунавий лойиҳалар бўйича тайёр ҳолда топшириш шарти билан 6 минг 800та уй-жой барпо этилди.

Ушбу мақсадларга қарийб 430 миллиард сўм миқдоридоги капитал кўйилмалар, жумладан, 250 миллиард сўмдан ортиқ узоқ муддатли имтиёзли кредитлар йўналтирилди. Бу маблағ 2009 йилга нисбатан 9 баробар кўпдир. Дастурни амалга ошириш бошланганидан буён янги массивларда қишлоқ аҳолисининг қулай ва муносиб яшashi учун зарур бўлган 165 та ижтимоий ва бозор инфра-тузилмаси объекти барпо этилди.

Айни пайтда янгитдан қурилаётган турар-жой массивларида замонавий турдаги муҳандислик-коммуникация тармоқлари ҳам жадал бунёд қилинмоқда. 103 километрдан ортиқ газ, қарийб 100 километрлик сув тармоқлари, 71 километрдан зиёд электр узатиш линиялари, шунингдек, умумий узунлиги 85 километр бўлган ички йўллар қурилди.

Ичимлик суви, электр ва газ таъминоти, шунингдек, аҳоли пунктларининг санитария аҳолини яхшилаш бўйича янги коммунал инфра-тузилма тармоқлари ва объектиларини қуриш, модернизация ҳамда реконструкция қилиш ишлари тизимли асосда олиб борилмоқда.

Бугунги кунда биз учун энг долзарб муаммолардан бири бўлмиш юртимизда меҳнатга лаёқатли аҳолини иш билан таъминлаш бўйича амалга оширилган ишларимиз ҳақида.

2010 йилда мамлакатимизда жами 950 миңдан ортиқ иш ўрни ташкил этилганини катта мамнуният билан қайд этишимиз лозим. Бу янги ташкил қилинган умумий иш ўринларининг 600 миңдан зиёди ёки 65 фоизи кичик бизнес соҳаси ва фермер хўжалиқларига, 210 миңдан ортиги касаначилик соҳасига тўғри келади.

Аҳоли даромади ва фаровонлигини ошириш борасида ҳам сифат жиҳатидан чуқур ўзгаришлар юз бермоқда. Аҳолининг иш ҳақи ва умуман, пул даромадлари барқарор ошиб бормоқда, унинг харид қобилияти муттасил

ўсмоқда, фуқароларимиз истеъмол қиладиган маҳсулотлар таркибининг сифати ортмоқда.

Биргина 2010 йилда бюджет соҳаси муассасалари ходимларининг иш ҳақи, пенсиялар ва ижтимоий нафақалар, стипендиялар миқдори 32 фоизга, аҳолининг умумий пул даромадлари эса жон бошига 1,3 баробар ошди.

Аҳолининг даромадлари таркибинда тадбиркорлик фаолиятдан олинаётган даромад улуши тобора салмоқли ўрин эгалламоқда ва барча даромадларнинг 47 фоиздан ортиги ушбу соҳа ҳиссасига тўғри келмоқда.

Юртимизда оилаларнинг сифатли ва узоқ муддат фойдаланадиган истеъмол товарлари билан таъминлашни даражаси сезиларли равишда ошди. Жумладан, бугунги кунда ҳар 100 та оилага ўртача 132та телевизор, 99та холодилик, 18тадан зиёд кондиционер, 12та шахсий компьютер, 27тадан ортиқ энгил автомобиль тўғри келмоқда.

2010 йилда "Баркамол авлод йили" Давлат дастурини амалга ошириш бўйича қилинган ишларимизнинг улкан моҳияти ва аҳамиятини, албатта, қисқача баҳолаш қийин.

Сизларга яхши маълумки, Конституция кунига бағишланган тантанали йиғишда ушбу дастур ижросини таъминлаш бўйича эришилган асосий натижалар ҳақида атрофлича фикр юритилган эди.

Мен бу ўринда фақат шуни таъкидлашни истардимки, мазкур дастурни бажариш учун барча молиявий манбалар ҳисобидан қарийб 8 триллион сўм ва 165 миллион доллар маблағ йўналтирилди. Бу эса, ўз навбатида, мамлакатимизда ҳар томонлама муносиб ёшларни, Ватанимиз келажиги учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир бўлган, жисмоний ва маънавий соғлом, баркамол авлодни тарбиялаш учун зарур барча шарт-шароитларни яратиш бўйича аниқ мақсадга қаратилган кенг қўламли чора-тадбирларни амалга ошириш имконини туғдирди.

Хурматли мажлис иштирокчилари!

2011 йили мамлакатимизда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиш суръатлари 108,3 фоиз, sanoatдаги ўсиш - 109,3 фоиз, қишлоқ хўжалигида - 105,8 фоиз ҳажмида бўлмиш кўзда тутилмоқда. Инфляция даражаси 7-9 фоиз атрофида бўлиши назарда тутилмоқда.

Тасдиқланган давлат бюджетиде ялпи солиқ юкини 1,2 фоизга, кичик бизнес субъектлари ва микрофирмалар учун ягона солиқ тўловини эса 2010 йилдаги 7 фоиздан 2011 йилда 6 фо-

изга тушириш мўлжалланган.

Мамлакатимизни иқтисодий ривожлантиришга қаратилган узоқ муддатли стратегик мақсадни амалга оширишнинг манғиси мустақиллигимизнинг дастлабки кунларидан бошланган ва Ўзбекистоннинг жаҳон бозоридаги рақобатдошлигини ошириш ва маъёини мустаҳкамлашга йўналтирилган таркибий ўзгаришлар ва юксак технологияларга асосланган замонавий тармоқлар ва ишлаб чиқариш соҳаларини жадал ривожлантириш сиёсатини 2011 йилдаги асосий устувор йўналиш сифатида давом эттиришни тақозо этмоқда.

Бу ўринда ишлаб чиқаришни диверсификация қилиш ва мамлакатимиздаги хомашё ва ресурсларга бой мавжуд манбалардан оқилона фойдаланиш асосида юқори қўшимча қийматга эга бўлган юксак технологик маҳсулотларни ишлаб чиқаришни таъминлайдиган истиқболли иқтисодий тармоқлари ҳақида сўз бормоқда.

Ана шу мақсадларга эришиш учун "2011—2015 йилларда Ўзбекистон sanoatини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари тўғрисида"ги дастур тасдиқланди. Ушбу дастур sanoat соҳасида умумий қиймати қарийб 50 миллиард долларни ташкил этадиган 500 дан ортиқ йирик инвестиция лойиҳасини амалга оширишни кўзда тутади.

Яқин беш йил ичида sanoat маҳсулотларини ишлаб чиқариш ҳажминини камидан 60 фоизга ошириш, ялпи ички маҳсулотда унинг улушини 2010 йилдаги 24 фоиздан 2015 йилда 28 фоизга кўпайтиришни таъминлаш вазифаси қўйилмоқда. Бу борада машинасозлик, автомобилсозлик, кимё, озиқ-овқат, фармацевтика, қурилиш материаллари sanoati ва бошқа соҳаларни жадал ривожлантириш ҳисобидан ушбу тармоқларда икки баробардан зиёд ўсишга эришилади.

Тўқимачилик sanoatиде экспорт рақобатдош маҳсулотлар тайёрлашга йўналтирилган, яқиний ишлаб чиқариш шаклига эга бўлган янги, замонавий тўқимачилик комплексларини ривожлантириш устувор аҳамият касб этиши зарур.

Бу, ўз навбатида, пахта толасини ўзимизда қайта ишлаш ҳажминини 2 баробардан кўпроқ, калава ишлаб чиқаришини 2,6 баробар, тайёр трикотаж ва тикуччилик буюмларини 3 баробар, тўқимачилик sanoati маҳсулотлари экспортини 2 баробар оширишни таъминлайди. Юксак технологиялар соҳасидаги лойиҳаларни амалга оширишга алоҳида эътибор қаратилади.

Бу лойиҳалар синтетик суюқ ёқилги ишлаб чиқаришни ташкил қилиш, по-

лиэтилен ва полипропилен маҳсулотлар, суёлтирилган ва сиқилган табиий газ ишлаб чиқариш бўйича янги, замонавий газ-кимё комплексларини барпо этиш, энергияни тежайдиган замонавий технологиялар асосида минерал ўғитлар ҳамда янги турдаги кимёвий маҳсулотлар ишлаб чиқариш, эскирган ускуналарни замонавий буғ-газ қурилмалари билан алмаштириш ҳисобидан энергетика тармоғини жадал ривожлантириш каби соҳаларни қамраб олади.

Вазирлар Маҳкамаси мазкур дастурга киритилган ҳар бир лойиҳа бўйича идораларо ишчи гуруҳларини тасдиқлаши лозим. Бу ишчи гуруҳлар лойиҳаларнинг барча босқичларда амалга оширилиши ва фойдаланишга топширилишини тизимли асосда кузатиш ва қатъий назорат қилиб бориши зарур.

Ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш, иқтисодийотнинг етакчи тармоқларини жадал янгилаш биз учун энг муҳим устувор вазифа сифатида изчил давом эттирилади.

Бу хусусда гапирганда, 2011 йилда иқтисодиётга жалб этиладиган барча инвестицияларнинг 36,4 фоиздан ортигини sanoatни модернизация қилиш ва технологик янгилаш дастурларини амалга оширишга йўналтириш кўзда тутилмагани, замонавий асбоб-ускуналар харид қилиш харажатлари умумий капитал кўйилмалар ҳажмининг камидан 46 фоизини ташкил этаётганини қайд этиш даркор.

2011 йилда 35тадан ортиқ йирик ишлаб чиқариш корхонасини қуришни якунлаш ва фойдаланишга топшириш вазифаси қўйилмоқда. «Женерал моторс» компанияси билан ҳамкорликда йилга 225 миң донна автомобиль кучлини агрегатларини ишлаб чиқарадиган корхона, Қўқон шаҳрида «Индорама» компанияси билан ҳамкорликда яқиний ишлаб чиқариш шаклига эга бўлган тўқимачилик комплекси, шунингдек, умумий қуввати 30 миң тонна калава ишлаб чиқаришдан иборат бўлган яна бир қатор тўқимачилик комплекслари каби муҳим объектлар шулар жумласидандир.

Шулар қаторида Тошкент шаҳрида кўп ўринли «Мерседес-Бенц» йўловчи автобусларини ишлаб чиқаришни ўзлаштириш, Муборак газни қайта ишлаш заводи ва «Шўртан нефть-газ» унитар корхонасида 400 миң тонна суёлтирилган газ ва газ конденсати ишлаб чиқарадиган қурилмаларни ўрнатиш, Олмалик ва Навоий комбинатларининг корхона ва ишлаб чиқариш қувватларини техник қайта

жиҳозлаш, Бекобод металлургия комбинатини модернизация қилиш ва бошқа ўта муҳим лойиҳаларни амалга ошириш кўзда тутилмоқда.

Жорий йилнинг охирига қадар, идоровий мансуублигидан қатъи назар, барча йирик корхона ва ишлаб чиқариш қувватларида жаҳон таърибасида синовдан ўтган замонавий технологиялар билан алмаштирилиши лозим бўлган ускуна ва технологияларнинг рўйхатини аниқлаш учун техник аудит ўтказиш зарур. Вазирлар Маҳкамасига ушбу дастурлар бажарилишини назоратга олиш вазифаси топширилади. Бунда янги лойиҳаларнинг босқичма-босқич амалга оширилишини назарда тутиш даркор.

Минг афсуски, биз модернизация деганда, кўпинча sanoat тармоқларини модернизация қилишни тушунишга ўрганиб қолганмиз. Холбуки, sanoat билан бир қаторда иқтисодийотимизнинг қишлоқ хўжалиги каби етакчи соҳасини ҳам модернизация қилиш, унинг таркибига қирадиган деярли барча тармоқ ва ишлаб чиқариш соҳаларининг бутун комплексиде техник ва технологик янгилаш ишларини амалга оширишга катта эҳтиёж сезилмоқда.

Бу борада, аввало, ерларнинг унумдорлигини оширишга алоҳида эътибор қаратиш лозим. Айтиш керакки, бу йўналишдаги ишларнинг қўламини йил сайин кенгайтиб бораётганига қарамастан, суғориладиган ерларнинг мавжуд мелиоратив ҳолати катта ташвиш уйғотмоқда.

Ҳозирги вақтда юртимизда жами суғориладиган ерларнинг қарийб 49 фоизи турли даражада шўрланган бўлиб, бунинг қарийб 18 фоизи кучли ва ўрта даражада шўрланган ерлардир, 23 фоиздан ортиги эса бонитети паст ерлар тоифасига қиради. Мелиоратив ҳолати қониқарсиз ерларнинг катта қисми Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм, Бухоро, Жиззах ва Фарғона вилоятларига тўғри келади.

Биз ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ва унумдорлигини оширишга йўналтирилаётган инвестициялар ҳажминини бундан буён ҳам кўпайтириб борамиз. Айни пайтда ушбу мақсадлар учун йўналтирилаётган катта миқдордаги маблағлардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва уларни мақсадли ишлатиш, замонавий технологиялар ва техникани жорий этиш борасидаги ишларни ҳам тартибга солишимиз лозим.

Шуни тан олиш керакки, чорвачилик, галлачилик, қартоқчилик каби соҳаларда илғор мамлакатлар таърибасини ўрганиш ва уни амалда қўллашга, бизнинг иқлим шароитимизда ғоят

ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТНИ ЮКСАЛТИРИШ, ОШИРИШГА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

муҳим аҳамият касб этадиган **замонавий сугориш тизимлари ва энергияни тежайдиган технологиялардан фойдаланишга етарлича эътибор берилмапти.**

Масалан, чорвачилик соҳасини оладиган бўлсак, бу борада ишга солинмаган катта имкониятлар мавжудлигини таъкидлаш ўринлидир. Таққослаш учун куйидаги бир мисолни келтирамиз: Дания ва Жанубий Кореяда сут соғиб олиш бўйича ўртача кўрсаткич 8-9,5 минг килограмми, Венгрия, Германия, Голландияда эса 6-7 минг килограмми ташкил қилаётган бир пайтда, бизда кейинги беш йилда бу рақам 1,7 минг килограмм даражасида сақланиб қолмоқда.

Бу ўринда гап фақат ўзига хос иқлим шароитлари билан эмас, балки энг асосий масала бўлмиш замонавий технологиялардан фойдаланиш билан боғлиқ эканини, ўйламанки, тушуниш қийин эмас.

Қишлоқ ва сув ҳўжалиги вазирлиги замонавий агро-технологияларни ўрганиш ва амалда жорий этиш билан ўта жиддий шугулланиши, селекция ишларини янада такомиллаштириш ва қишлоқ ҳўжалиги ишлаб чиқаришининг махсуддорлигини ошириш бўйича аниқ чора-тадбирлар комплексини ишлаб чиқиши зарур.

Чопиқ тракторларнинг 55 фоиздан ортиги ва ер ҳайдайдиган тракторларнинг 46 фоизи 15 йилдан ортиқ вақт мобайнида ишлатилаётгани, бошқача айтганда, улар белгиланган фойдаланиш муддатини алақачон ўтаб бўлгани, қуввати, иш унуми ва ёқилги истеъмол қилиш бўйича замонавий стандартларга жавоб берайдиган эски техникалар экани таъкидлаш ўринлидир.

Вазирлар Маҳкамасига Қишлоқ ва сув ҳўжалиги вазирлиги, Молия ва Иқтисодиёт вазирликлари, бошқа манфаатдор вазирлик, идора ва ҳўжалик бирлашмалари ҳамда корхоналар билан биргаликда уч ой муддатда қишлоқ ҳўжалигини модернизация қилиш, махсудотни ишлаб чиқариш, уни қайта ишлаш соҳаларини техник ва технология жиҳатдан янгилаш ва ер унумдорлигини ошириш бўйича махсус дастур тайёрлаш топширилади.

Қишлоқ ҳўжалик техникаларини янгилаш бўйича аввало чет элнинг илғор компаниялари билан ҳамкорликни мустаҳкамлаш талаб қилинади.

Бу борада биз Германиянинг «Клаас» компанияси билан замонавий, иш унуми юқори бўлган тракторлар, галла ўриш комбайнлари ва бошқа қишлоқ ҳўжалик техникасини ишлаб чиқариш бўйича ҳамкорликни янада кенгайтиришга

бундан кейин ҳам жиддий эътибор қаратамиз»

Хориждаги бошқа машҳур фирмалар билан ҳам алоқаларни йўлга қўйиш, биринчи навбатда, замонавий мелиорация техникасини ишлаб чиқариш ва таъмирлашни ташкил қилиш масалаларида ҳамкорлик қилиш бўйича бугунги кунда олдимизда катта истиқболлар очилмоқда.

Хал қилувчи аҳамиятга эга бўлган яна бир муҳим устувор йўналиш — чет эл инвестицияларини кенг жалб қилиш, хорижий инвесторлар учун янада қулай шароитлар яратишга улкан эътибор қаратаётганимизни алоҳида қайд этмоқчиман.

Ўзбекистонда инвесторлар учун, айтиш мумкинки, кўп жиҳатдан беқийёс, ўта қулай инвестиция муҳит, имтиёз ва преференциялар тизими яратилган, деб айтишга барча асосларимиз бор. Иқтисодиётимизга жалб қилинаётган хорижий инвестициялар ҳажми йилдан йилга ортиб бораётгани ҳам бунинг ёрқин далилидир.

Халқаро молия институтлари ва хорижий компаниялар билан тузилган шартнома ва битимлар асосида 2011 йилда иқтисодиётимизнинг реал секторига 3 миллиард доллардан ортиқ инвестиция кириши кўзда тутилмоқда. Шуни таъкидлаш керакки, бу маблағнинг 2011 йилда иқтисодиётимизнинг реал секторига 3 миллиард доллардан ортиги ёки 73 фоиздан зиёдини тўғридан-тўғри чет эл инвестициялари ташкил этади.

Тўғридан-тўғри чет эл инвестициялари ҳисобидан иқтисодиётимизнинг кўплаб тармоқларида 70тадан ортиқ инвестиция лойиҳасини амалга ошириш мўлжалланмоқда.

Бу, авваламбор, газни қайта ишлайдиган замонавий завод қуришни ўз таркибига олган Қандим гуруҳи конларини, шунингдек, Хауза ва Шоди конларини ўзлаштириш, истиқболли углеводород хомашё конларида геология-қидирув ишларини олиб бориш бўйича йирик лойиҳалардир.

Айни вақтда Навоий вилоятида аммиак ва карбамид ишлаб чиқариш комплекси барпо этиш, Қорақалпоғистон Республикасида цемент заводи қуриш, Тошкент вилоятида турли мато ва тикувчилик махсудотлари, тайёр дори препаратлари ишлаб чиқаришни ташкил этиш бўйича лойиҳалар ҳам шулар қаторига киради. Булар — тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ҳисобидан барпо этиладиган истиқболли объектларнинг бир қисми, холос.

Шу билан бирга, ишончим комилки, хорижий шерикларимиз билан ўзаро ҳамкорликни чуқурлаштириш, мамлакатимизда янада қулай инвестиция муҳи-

тини шакллантириш учун ҳали ишга солинмаган имкониятларимиз етарли. Содда қилиб айтганда, бу борада ишончли кафолатларни яратиш, хорижий инвесторларнинг ишончини қозониш ва мустаҳкамлаш даркор.

Иқтисодиёт вазирлиги, Таъқиқ иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги, Молия вазирлиги, бошқа манфаатдор тузилмаларга **икки ой муддатда хорижий инвесторлар фаолияти учун яратилган амалдаги шароитларни чуқур ва танқидий ўрганиб чиқиш ҳамда тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни жалб қилишни рағбатлантиришга доир кўшимча чора-тадбирларни амалга ошириш бўйича таклифларни Вазирлар Маҳкамасига кириштириш вазифасини топширилсин.**

Ушбу таклифларни тайёрлашда мавжуд норматив базани, инвесторларни жалб этиш ва хорижий инвестициялар иштирокида ташкил қилинган корхоналарни рўйхатга олишнинг тартиб-қоидаларини, энг муҳими, уларни ҳимоя қилиш бўйича ишончли кафолатларни янада такомиллаштириш масалаларига алоҳида эътибор қаратиш лозим.

Айни пайтда биз мамлакатимиздаги ўз ички ресурсларимизнинг кўламини кенгайтириш бўйича ҳам доимий иш олиб боришимиз даркор. Бу борада Тикланиш ва тараққиёт фондининг ролини кучайтириш гоят муҳим ўрин тутаети. Ҳозирги вақтда 6 миллиард доллардан ортиқ маблағ жамланган ушбу Фонд, аввало, стратегик муҳим инвестиция лойиҳаларини хорижий инвесторлар билан биргаликда молиялаштиришга етакчи шериклардан бири сифатида фаолият олиб бориши керак.

2011 йилда мазкур Фонднинг маблағлари ҳисобидан қиймати 780 миллион доллардан ортиқ бўлган 24тадан зиёд лойиҳани молиялаштириш кўзда тутилган бўлиб, бу ўтган йилга нисбатан 2,1 баробар кўпдир.

Бу лойиҳалар сирасига, энг аввало, Сурғил кони базасида Устюрт газ-кимё мажмуасини барпо этиш, Қалмоққир конини кенгайтириш ва реконструкция қилиш, Навоий иссиқлик электр станциясида буг-газ мосламасини қуриш, Янги Ангрэн иссиқлик электр станциясининг бешта энергия блокларини йил давомида кўмир асосида ишлаш тизимига ўтказиш, Олмалиқ кон-металлургия комбинатининг мисни бойитиш фабрикасини реконструкция қилиш ва бошқа лойиҳалар киради.

Фонднинг хорижий шерикларимиз билан бирга-

ликда инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш бора-сидаги самарали ҳамкорликга мисол сифатида Талдиарнон иссиқлик электр станциясида умумий қиймати 1 миллиард 280 миллион долларлик иккита буг-газ мосламасини қуриш лойиҳасини келтириш мумкин.

Ушбу лойиҳани амалга оширишда Ўзбекистон Тикланиш ва тараққиёт фондиндан ташқари Осиё тараққиёт банки ва Япония халқаро ҳамкорлик агентлиги каби хорижий шериклар инвестор сифатида иштирок этмоқда.

Бизнинг 2011 йилги ва истиқболга мўлжалланган иқтисодий дастуримизни амалга оширишда инфратузилмани, транспорт ва коммуникация қурилишнинг комплекс ва жадал равишда ривожлантириш устувор йўналишига айланганлиги даркор.

Бу муҳим устувор вазифани изчил амалга ошириш учун 2015 йилгача бўлган даврга мўлжалланган махсус дастур ишлаб чиқилган бўлиб, у иқтисодиёт тармоқлари ва мамлакатимиз ҳудудларини истиқболли ривожлантириш бўйича амалга оширилаётган дастур билан узвий боғлиқдир.

Таъкидлаш жоизки, бу дастурни амалга ошириш мақсадида 85та инвестиция лойиҳасини жорий этиш ва бу ишларга барча манбалар ҳисобидан қарийб 7 миллиард доллар йўналтириш мўлжалланмоқда. 2011 йилда бу маблағнинг 1 миллиард 200 миллион доллардан ортигини ўзлаштириш лозим.

Бу борада Ўзбекистон миллий автомагистрალი таркибига кирадиган автомобиль йўлларини қуриш ва реконструкция қилиш, мамлакатимизнинг барча ҳудудларини ўзаро ишончли боғлайдиган ягона миллий автомобиль транспорт тизимини ташкил этиш лойиҳаларини жадал амалга оширишни таъминлашга биринчи даражали аҳамият қаратилиши лозим.

2011 йилда ушбу мақсадлар учун 2010 йилга қараганда 1,4 баробар кўп, яъни 547 миллион доллардан ортиқ капитал қўйилмаларини йўналтириш, халқаро талаб ва стандартларга жавоб берадиган 302 километрлик автомобиль йўлларини фойдаланишга топшириш кўзда тутилмоқда.

Сизларнинг эътиборингизни яна бир доллар масалага, яъни Тошкент — Андижон автомобиль йўлининг «Қамчиқ» довоини орқали ўтадиган тоғли участкасини реконструкция қилиш, бу ерда 4 полосали, цемент-бетон қопламали йўл қурилиши бўйича ишларни жадаллаштириш зарурлигига қаратмоқчиман.

Биз Фарғона водийси минтақаларини мамлакатимизнинг бошқа минтақала-

ри билан йил давомида ишончли ва кафолатли боғлаб турадиган транспорт алоқасини таъминлашимиз зарур.

2011 йилда транспорт ва коммуникация қурилишига Осиё тараққиёт банки, Исландия тараққиёт банки, Кувайт араб иқтисодий ҳамкорлик жамғармаси ва ОПЕК жамғармаси томонидан 152 миллион доллардан ортиқ маблағ ажратилиши кўзда тутилмоқда.

Жорий йилда темирйўлчиларимиз олдида ҳам улкан вазифалар турибди. Хусусан, Жиззах — Янгиер йўналиши бўйича электрлаштирилган икки йўлли темирйўл тармоғи ва Янгиер — Фарҳод йўналиши бўйича электрлаштирилган бир йўлли темирйўл тармоғи қурилишини ниҳоясига етказиш, Мароқанд — Қарши ва Қарши — Термиз йўналиши бўйича стратегик аҳамиятга эга бўлган темирйўл тармоқларини электрлаштириш лойиҳаларини амалга оширишга киришиш зарур.

Бу, ўз навбатида, сарф-харажатларни 20 фоизга камайитириш ва йўловчи ҳамда юкларни манзилга етказиш тезлигини 1,3 баробар ошириш имконини беради.

Шу билан бирга, йўловчи ташиш локомотивлари паркинни янгилаш, юк ташиш локомотивлари ҳамда вагонларини модернизация қилиш ва қайта тиклаш, темир йўлларни модернизация қилиш бўйича лойиҳаларни амалга оширишни жадаллаштириш лозим. Шулар қаторида Испаниянинг «Тальго» компанияси билан ҳамкорликда Тошкент — Самарқанд темирйўл участкасида Ўрта Осиёда биринчи бор бунёд этиладиган тезюрар темирйўл магистралини қуриш ва фойдаланишга топшириш ишларининг белгиланган муддатларда якунланишини таъминлаш даркор.

Ўзбекистон ҳудудида юкларнинг ички ва халқаро транзитини ишончли равишда таъминлайдиган транспорт ва логистика тизимларини такомиллаштиришга қаратилган изчил ишларни 2011 йилда давом эттиришимиз лозим.

2010 йилда ташкил этилган «Ангрэн» логистика марказини янада ривожлантиришни кўзда tutиш, жорий йилда «Қамчиқ» довоини орқали камида 5 миллион тонна юк ташишни таъминлаш зарур. Бунинг учун ҳукумат ушбу марказнинг контейнер билан келадиган юкларни қабул қилиб олиш, сақлаш ва жўнатиш қувватини ошириш, уни Самарқанд автомобиль заводида ишлаб чиқарилаётган «МАН» автогажлар билан таъминлаш бўйича комплекс чора-тадбирларни амалга ошириши керак.

(Давоми 6-бетда.)

БАРЧА РЕЖА ВА ДАСТУРЛАРИМИЗ ХАЛҚИМИЗ ФАРОВОНЛИГИНИ

(Давоми. Боши 1-2-3-4-5-бетларда.)

Шунингдек, hozirgi vaqtda xalqaro transport logistikasining global tar-mofiga barqaror urin egallagan «Navoiy» aэро-порти базасидаги Халқаро логистика марказини янада ривожлантиришни таъминлаш даркор. Жорий йилда «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси мазкур аэропорт оператори бўлиши «Кореан Эйр» компанияси билан ҳамкорликда ҳаво қатновлари географиясини янада кенгайтириш, аэропорт инфра-тузилмасини такомиллаштириш ва ҳажми тобора ортиб бораётган юкларни ташиш учун самолётлар сонини кўпайтириш ишларини давом эттириши зарур.

Маълумки, биз замонавий компьютер ва телекоммуникация тизимлари ҳамда технологияларини янада ривожлантиришга фойда муҳим эътибор қаратмоқдамиз.

2011 йилда замонавий кенг форматли ва оптик технологияларни жорий этиш асосида телекоммуникация тармоғини ривожлантириш ва модернизация қилиш, 950 километрдан ортқ оптик толали алоқа тармоғини фойдаланишга топшириш, вилоятлар марказларига маълумотлар узатишнинг транспорт тармоғини кенгайтиришни таъминлаш вазифаси қўйилмоқда.

Кўзда тутилган ушбу чора-тадбирларни амалга ошириш ҳисобидан интернетнинг халқаро тармоқларига чиқиш имкониятлари тезлигини 4 баробар ошириш, тургун стациондар алоқа орқали интернетдан фойдаланувчилар сонини 3 миллиондан 3,5 миллион нафарга кўпайтириш, кенг форматли телекоммуникация тармоқларидан фойдаланувчилар сонини эса икки баробар ошириб, 100 мингга етказиш лозим.

Ўқув жараёнига кенг форматли коммуникация тармоқлари ва интернет технологияларини жорий қилиш мақсадига Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлигига Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги билан ҳамкорликда «Электрон таълим» миллий тармоғини барпо этишни ниҳоясига етказиш ҳамда 2011 йилда мамлакатимизнинг бarcha олий ўқув юр-тларини, кейинчалик эса академик лицей ва касб-хунар коллежларини ягона компьютер ахборот тармоғига улашни таъминлаш вазифаси юклатилади.

2015 йилгача мамлакатимизнинг бarcha худудларига рақамли телевидениега ўтишни таъминлаш бўйича комплекс дастурнинг амалга оширилиши биз учун алоҳида аҳамиятга эгадир. Ушбу лойиҳа доирасида

Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлигига 2011 йилда Нукус, Урганч, Андижон ва Қарши шаҳарлари телемарказларида замонавий рақамли узатиш ускуналари ўрнатиш, аҳолини рақамли форматдаги теледастурлар трансляцияси билан қамраб олишни 23 фоиздан 37 фоизга ошириш, шунингдек, «Навоий» эркин индустриал-иқтисодий зонасида рақамли телевидение учун махсус мосламалар ишлаб чиқариш қувватини 50 минг донага етказиш вазифаси топширилади.

2011 йилнинг биринчи ярмида Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясининг медиамарказини Япония ва Германиянинг етакчи компанияларида ишлаб чиқарилган энг замонавий мультимедиа техникаси билан жиҳозлаб, фойдаланишга топширишни таъминлаш зарур.

Ижтимоий ривожланиш, биринчи навбатда, таълим ва соғлиқни сақлаш соҳаларининг моддий-техник базасини мустақамлаш ва уларни жиҳозлаш масалалари, ҳеч шубҳасиз, жорий йилда ҳам диққатимиз марказида бўлади.

2011 йилда Давлат бюджетини бarcha харажатларининг 60 фоизи ижтимоий мақсадлар учун йўналтирилади. Бу ўтган йилга қараганда сезиларли даражада кўпдир. Жумладан, таълим ва соғлиқни сақлаш соҳаси учун ана шу харажатларнинг 48 фоизи ёки 2010 йилга нисбатан 1 триллион 800 миллиард сўм кўп маблаг сарфланади.

Умумтаълим мактаблари, академик лицей ва касб-хунар коллежлари ўқитувчилари, шифокорлар ва тиббиёт ходимларининг меҳнатини рағбатлантириш тизимини такомиллаштириш борасидаги ишлар давом эттирилади. 2011 йилда ушбу тоифалардаги ходимларнинг иш ҳақи ўртача камида 25 фоизга оширилади. Таълим ва соғлиқни сақлаш ходимларининг иш ҳақини ошириш билан боғлиқ харажатларни молиялаш учун бюджетдан 420 миллиард сўмдан ортқ маблаг ажратилади.

Молия вазирлиги ҳузурида ташкил этилган Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасининг 367 миллиард сўм миқдоридagi маблаг ҳисобидан жорий йилда 336та таълим муассасасини, 65та болалар му-сақаси ва санъат мактабини реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш, қарийб 1500та компьютер синфини ташкил қилишни таъминлаш, шунингдек, 118та спорт залини қуриш ва жиҳозлаш кўзда тутилмоқда. Бундан ташқари, Корея Эксимбанкининг 30 миллион доллар миқдоридagi креди-

ти ҳисобидан умумтаълим мактабларида яна кўшимча равишда 1,5 мингта компьютер синфи жиҳозланади.

Ҳозирги кунда 2011—2015 йилларда Олий ўқув юр-тларини ривожлантириш дастури тайёрланмоқда ва ушбу ҳужжат яқин вақт ичида қабул қилинади. Дастурдан кўзланган асосий мақсад — олий таълим муассасаларининг моддий-техник базасини янада мустақамлаш, уларни замонавий ўқув, лаборатория ва илмий ускуналар билан жиҳозлаш, пи-ровардида ўқув дастурларини такомиллаштириш, тобора кучайиб бораётган замон талабларига жавоб берадиган кадрларни тайёрлашда сифат жиҳатидан янгича ёндашувларни ҳаётга татбиқ этишдан иборатдир.

2011 йилда Республика нейрохирургия илмий маркази, Республика жаррохлик маркази ҳузуридаги кардиохирургия бўлими, Гематология ва қон қуйиш институтининг янги бўлими каби йирик соғлиқни сақлаш объектларини фойдаланишга топшириш ва энг замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозлаш ишлари давом эттирилади. Нукус, Андижон, Гулистон ва Термиз шаҳарларида кўп тармоқли вилоят болалар марказлари, Қарши, Наманган ва Термиз шаҳарларида кўп тармоқли тиббиёт марказларини, жами 6 минг 400 ўринга мўлжалланган 51та стационар муассаса, бир кунда 6 минг кишини қабул қила оладиган 23та поликлиникани қуриш ва реконструкция қилишни яқини етказиш кўзда тутилмоқда.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари билан биргаликда бюджет маблагларидан самарали фойдаланиш, уларни ўз вақтида ўзлаштириш, қурилиш ва таъмирлаш ишларининг сифати устидан қатъий назоратни таъминлаши зарур.

Ҳукумат, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва туманлар ҳокимликлари, Қишлоқ ва сув ҳўжалиги вазирлиги 2011 йилда уй-жой қуриш кўламини кенгайтириш ва қишлоқларни ободонлаштириш дастурини амалга оширишга алоҳида эътибор қаратиш лозим. Бу борада 357та массивда камида 7 минг 400та уй-жой, шунингдек, ижтимоий ва коммунал ҳўжалик объектларини қуриш мўлжалланмоқда. Ушбу мақсадлар учун 500 миллиард сўмдан ортқ маблаг, жумладан, Давлат бюджетидан 140 миллиард сўм ажратиш ва Осиё тараққиёт банкининг 100 миллион доллардан кам бўлмаган имтиёзли кредит линияларини жалб қилиш даркор.

Қадрли юртдошлар!
Мамлакатимизда 2011

йилнинг Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили, деб эълон қилиниши барчамизнинг зиммасига қандай улкан масъу-лият юклаши, бу борада тайёрланаётган умумдавлат Дастурини ҳаётга татбиқ этиш биздан қанча куч ва маблагларни сафарбар этишни талаб қилиши ҳақида бугун гапириб ўтиришнинг, ўйламанки, зарурати бўлмаса керак.

Биз ҳаммамиз, мана шу залда ўтирганлар, кичик бизнес ва хусусий тадбир-корлик иқтисодийнинг тез ўзгариб турадиган бозор талабларига жавоб бери-лишни таъминлайдиган замонавий тузилмаларини шакллантиришда, янги иш ўринларини ташкил қилиш ва аҳоли даромадларини оширишда қанчалик ўта муҳим роль ўйнашини, албатта, чуқур англаймиз.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасининг мамлакатимизни модерни-зация қилиш ва янгилаш-нинг ишончли таянчи бўлган мулкдорлар синфини, яъни ўрта синфни шаклланти-ришдаги улкан аҳамиятини ҳеч нарса билан қиёслаб бўлмайд.

Иқтисодийнинг ушбу соҳаси юртимизда қандай кат-та суръатлар билан ривож-ланиб бораётганини юқори-да қайд этиб ўтдик. Бу ўринда 2011 йилда мазкур соҳанинг ялпи ички маҳсу-лотдаги улушини 54 фоизга етказиш кўзда тутилаётган-ини айтишнинг ўзи кифоя, деб ўйлайман.

Шу билан бирга, эриш-ган муваффақиятларимизни дунёдаги тараққий топган мамлакатлар тажрибаси билан таққослаган ҳолда танқидий баҳолар эканмиз, шунингдан олишимиз керак-ки, Ўзбекистонда ҳали бу йўналишда қилиниши лозим бўлган ишлар жуда кўп. Бу ҳақда гапирганда, қуйидаги-ларни алоҳида таъкидлаш-ни истардим:

Биринчидан, мамлакатимизнинг бarcha минтакалар-ида бизнесни ривожланти-риш учун янада қулай иш-чан муҳит яратиш, тадбир-корлик, кичик ва хусусий бизнесга янада кенг эркин-лик бериш, бюрократик тўсиқ ва говларни бартараф-этиш бўйича зарур чора-тадбирларни амалга оши-риш лозим.

Шу муносабат билан тад-биркорлик фаолияти муҳи-тининг қандай ҳолатда экан-ини, бунинг учун зарур шарт-шароитларни яратиш ва бу фаолиятнинг амалдаги ри-вожланиш суръатлари бар-ча даражадаги ҳокимлар фаолиятини баҳолашнинг асосий мезонига айланиши даркор.

Бош прокуратурага кичик бизнес ва хусусий тадбир-корлик субъектларининг мо-ливиий-ҳўжалик фаолиятига хар қандай ноқонуний ара-лашувни иқтисодий исло-хотларни чуқурлаштириш

бўйича давлат сиёсати-га қарши қаратилган ҳаракат сифатида кўриб чиқиш ва ҳуқуқбузарларга нисбатан қонуңчиликка мувофиқ жа-вобгарлик нормаларини қўллаш вазифаси топши-рилади.

Иккинчидан, Вазирлар Маҳкамасига кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари фаолиятини тартибга соладиган қонун ҳужжатларини танқидий тах-лил қилиш вазифаси топши-рилади.

Эскирган, сунъий равиш-да ўйлаб чиқарилган ва кўпинча ҳеч кимга кераги бўлмаган чеклов ва тақиқ-ларни бартараф этиш, дав-лат ва назорат органлари-нинг кичик бизнес ва хусу-сий тадбиркорлик субъект-ларининг молия-ҳўжалик фаолиятига аралашувини янада кескин камайитириш даркор.

Учинчидан, кичик биз-нес ва хусусий тадбиркор-ликнинг кредитлар, хомашё ресурслари, шунингдек, давлат харидлари тизими-дан фойдаланиш имконият-ларини кенгайтириш зарур.

2011 йилда Молия вазир-лиги ва Иқтисодий вазир-лигига махсус квоталар аж-ратилиш орқали кичик бизнес-нинг давлат харидлари ти-зимидан фойдаланишини кенгайтириш борасида ало-ҳида механизмни ишлаб чи-қиш ва амалда қўллаш, ки-чик бизнес корхоналари то-монидан ишлаб чиқарилаёт-ган маҳсулотларни харид қилиш, кўрсатилаётган иш ва хизматларга доир дав-лат буюртмаларини жой-лаштириш бўйича очик элек-трон тизимни босқичма-босқич жорий этиш вазифа-си топширилади.

Марказий банк тижорат банклари билан биргалик-да кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари-га кредитлар ажратиш, би-ринчи навбатда, инвести-ция мақсадлари учун узок муддатли кредитлар ажра-тиш механизмларини янада такомиллаштириш ва улар-нинг ҳажминини ошириш, бошланғич капитални шак-ллантириш, микрокредит-лар бериш кўламини кенгай-тириш борасидаги ишлар-ни давом эттириши лозим. 2011 йилда тижорат банк-лари томонидан иқтисоди-ётнинг ушбу секторига аж-ратиладиган кредитлар ҳаж-минини камида 1,3 баробар кўпайтириш даркор.

Ўзбекистон банклар ассо-циацияси тижорат банка-ри билан ҳамкорликда Ин-вестиция лойиҳаларини бўй-ича лойиҳа ҳужжатлари тай-ёрлашни молиялаштириш жамғармасини ташкил қилиши зарур. Бу эса ки-чик бизнес субъектлари-нинг бизнес режаларини тайёрлаш сарф-харажатла-рини камайитириш, уларнинг сифатини ошириш ва кре-дитлар бериш муддатлари-ни қисқартириш имконини яратади.

ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИ ЮКСАЛТИРИШ, ОШИРИШГА ХИЗМАТ ҚИЛАДИ

Тўртинчидан, биз кичик бизнеснинг экспорт салоҳиятини ривожлантириш учун зарур ташкилий, ҳуқуқий, молиявий механизм ва шароитларни тугдириб беришимиз керак.

Кичик корхоналар учун ташқи савдо операцияларини расмийлаштиришдаги ортиқча ички процедура-ларни бартаф этиш, кичик бизнес соҳаси махсулотларини экспорт қилиш борасида қўшимча преференциялар бериш зарур.

Шуни тан олиш керакки, ҳар қандай кичик корхона ҳам ўз махсулотлари билан ташқи бозорга муваққил равишда чиқа олмайди. Чунки бунинг учун катта сарф-харажатлар керак бўлади, хорижий мамлакатлар бозорининг ҳолати ва қонунчилигининг ўзига хос хусусиятлари ҳақида етарлича ахборот ва билимларга эга бўлиш талаб этилади.

Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги "Ўзстандарт" агентлиги ва Савдо-саноат палатаси билан биргаликда уч ой муддатда кичик бизнес корхоналарига ташқи бозорларда ўз махсулотларини сотишга кўмаклашадиган, маркетинг ўтказиш, сертификат ва рухсатномалар олишни таъминлайдиган механизмни яратиш учун барча зарур ишларни амалга ошириши даркор.

Аҳоли бандлигини таъминлаш ва янги иш ўринларини ташкил қилиш муаммосини ҳал этиш 2011 йил ва яқин истиқболда мамлакатимизни муваффақиятли ва барқарор ривожлантиришнинг алоҳида устувор йўналиши ва ҳеч муболағасиз энг муҳим шартидир.

2011 йилга мўлжаллаб қабул қилинган ва мамлакатимиз Парламенти томонидан маъқулланган Республика дастурида 950 мингдан ортиқ янги иш ўрини асосан қишлоқ жойларда яратиш кўзда тутилган.

Бу иш жойларининг 600 мингдан зиёдини кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасида очил мўлжалланмоқда. 73 мингдан ортиқ иш ўрни транспорт ва муҳандислик-коммуникация инфратузилмасини жадал ривожлантириш лойиҳаларини амалга ошириш натижасида ташкил этилади. Касаначиликни, аввало, меҳнат шартномалари бўйича корхоналар билан кооперация асосидаги касаначиликни, шунингдек, оилавий тадбиркорликни ривожлантириш бандлигини таъминлашнинг муҳим йўналиши бўлиб қолади ва бу қарийб 220 минг кишини иш билан таъминлаш имконини беради.

Ҳукуматимиздан, жойлардаги давлат ҳокимияти органлари ва корхоналар

раҳбарларидан белгиланган мақсадли кўрсаткичларни сўзсиз бажариш бўйича ўзаро мувофиқлаштирилган ишларни доимий равишда амалга оширишни таъминлаш талаб этилади.

2011 йилда касб-хунар коллежларини тамомлайдиган 450 мингдан ортиқ ўқувчини ишга жойлаштириш масаласи эътиборимиз марказида бўлиши даркор. Шу фурсатдан фойдаланиб, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, айниқса, Қорақалпоғистон Республикаси раҳбарияти, вилоятлар, шаҳар ва туманлар ҳокимлари эътиборини ушбу масъулиятли вазифа бўйича уларнинг шахсан жавобгар эканига яна бир бор қаратишни истардим.

Бу борада кўрилаётган барча чора-тадбирларга қарамадан, қуйидаги масалалар касб-хунар коллежлари фаолиятида энг заиф бўлиб қолмоқда:

- 1) 9-синф битирувчилари касб-хунар таълими билан тўлақонли қамраб олинишини назарда тутган ҳолда, уларни ўқишга қабул қилишни тегишли равишда тартибга солиш.
- 2) Ўқитувчилар таркибини тайёрлаш сифати ва уларнинг малакасини ошириш масаласига алоҳида аҳамият қаратиш.

3) Касб-хунар коллежларини тамомлаб чиқаётган битирувчиларни ишга жойлаштириш. Бу масала кўп жиҳатдан уларни тайёрлаш сифати ва меҳнат бозорини қанчалик чуқур ўрганишимизга боғлиқ эканини унутмаслик зарур.

Оқорида зикр этилган масалалардан тегишли ҳулосалар чиқариш керак.

Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги вилоятлар, туман ва шаҳарлар ҳокимликлари билан биргаликда ҳар бир туман ва шаҳар бўйича коллежларнинг битирувчиларини ўз мутахассислигига мувофиқ иш билан таъминлаш юзасидан аниқ мақсадли режаларни тайёрлаш ва уларни амалга ошириш масаласига янада масъулият билан ёндашиши даркор.

Шу муносабат билан мўайян корхона ва иш берувчиларни турдош коллежларга бириктириш тажрибасини, доимий амал қиладиган "корхона - коллеж" ҳамкорлик алоқаларини йўлга қўйиш борасидаги ишларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш лозим.

Шу бугундан эътиборан бўлажак ҳар бир битирувчининг иш жойини олдиндан белгилашга киришиш, коллеж ўқувчиларининг амалиётни бўлғуси иш жойида ўташни ташкил этиш,

бошқача айтганда, уларнинг аниқ бир иш жойига бириктириб қўйилишини таъминлаш зарур.

Азиз ватандошлар!

Биз бугун ўтган даврда амалга оширган ишларимизни сарҳисоб қилдик ва 2011 йилда мамлакатимизни иқтисодий ривожлантириш дастурининг энг муҳим устувор йўналишларини белгилаб олдик.

Шу асосда иқтисодиётимизни ривожлантириш ва ислоҳ қилишни чуқурлаштиришда яқин келгусида бутун эътиборимиз, ресурс ва имкониятларимизни қаратишимиз лозим бўлган ҳал қилувчи стратегик муҳим йўналишларни аниқлаб олдик.

2011 йилга мўлжалланган дастурий вазифаларни амалга ошириш, биринчи навбатда, ҳар биримиз ўз ишимизни қандай ташкил этишимиз, олдимизга қўйган улкан мақсадларга эришиш учун куч ва имкониятларимизни, билим ва тажрибамизни қанчалик самарали сафарбар эта олишимизга боғлиқ экани ҳақида бугун ортиқча гапиришнинг ҳожати йўқ, деб ўйлайман.

2011 йилда барчангизга чин дилдан янги ютук ва муваффақиятлар, бахт ва омадлар тилашга гапирганимиз ҳолати йўқ, деб ўйлайман.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Иқтисодиётга солиқ юкининг қамайтирилгани ҳолда Давлат бюджети ялпи ички махсулотга нисбатан 0,3 фоиз миқдорда профицит билан ижро этилди. Инфляция даражаси белгиланган прогноз кўрсаткичидан ошмади.

Экспорт қилувчи корхоналарни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва экспорт таркибини диверсификациялаш, махсулотларни сотишни янги ташқи бозорларини фаол ўзлаштириш 2010 йилда экспорт ҳажмининг 10,8 фоизга ўсишини ва ташқи савдо баланснинг сезиларли миқдордаги ижобий салбосини, мамлакат олтин-валюта захиралари ўсишини таъминлади.

Банкларнинг капиталлашувини ошириш бўйича кўрилган чора-тадбирлар республика банк тизими капиталининг етарлилик даражаси кўрсаткичи умумий қабул қилинган халқаро стандартларга нисбатан ҳам 3 баравар юқори бўлишини таъминлади. Банкларнинг иқтисодиёт реал секторига йўналтирилган кредит қўйилмалари 35 фоизга ўсди, бунда кредит портфелининг умумий ҳажмида узоқ муддатли инвестиция кредитларининг улуши 75 фоиздан ошди. 2010 йилда кичик бизнес субъектларига ажратилган кредитлар ҳажми 1,4 баравар кўпайди.

Иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини модернизациялаш, техник ва технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш, уй-жой қурилишини, транспорт ва инфратузилма коммуникацияларини ривожлантириш бўйича фаол инвестиция сис-тема олиб борилиши инвестициялар-

ни ўзлаштириш ҳажмларини 13,6 фоизга ўстириш имконини берди. Ўтган йилда 1098та янги ишлаб чиқариш қуввати ишга туширилди, 296та инвестиция лойиҳасини амалга ошириш яқунланди. "Қишлоқ қурилиш банк" очик акциядорлик тижорат банки маблаглари ҳисобига қишлоқ аҳоли пунктларида намунавий лойиҳалар асосида 6800 та уй-жой фойдаланишга топширилди.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожланишини рағбатлантириш бўйича чора-тадбирлар унинг ялпи ички махсулотдаги улушини 2009 йилдаги 50,1 фоиздан 52,5 фоизгача ўсишини таъминлади.

Аҳоли бандлигини таъминлаш ва бу билан боғлиқ аҳоли даромадларини ошириш ҳамда турмуш сифатини яхшилаш муаммоларини ҳал этиш бўйича комплекс чора-тадбирлар амалга оширилиши натижасида 2010 йилда 953,7 мингта, шу жумладан қишлоқ жойларда 576,5 мингта янги иш ўрни ташкил этилди. Жами янги иш ўринларининг 65 фоизи кичик бизнес ва фермерлик соҳасида ташкил этилди. Аҳолининг реал пул даромадлари 2009 йилга нисбатан 23,5 фоизга ўсди.

"Баркамол авлод йили" Давлат дастури доирасида мамлакатда соғлом, баркамол авлодни тарбиялаш учун зарур имкониятлар ва шарт-шароитларни яратиш бўйича чора-тадбирлар кўрилиб, уларни молиялаштиришга барча манбалар ҳисобидан 8,0 триллион сўм ва 165 миллион АҚШ доллари сумдан ортиқ маблаг йўналтирилди.

Республика иқтисодиётининг

барқарор фаолият кўрсатиши, унинг юқори суръатларда ўсишининг узоқ муддатли тенденциялари сақланаётганлиги, барқарор ва ишончли банк-молия тизими, муваффақиятли тарихий ўзгаришлар дунё ҳамжамияти томонидан кенг маъқулланаётганлиги ҳамда нуфузли халқаро молия ташкилотлари ва рейтинг агентликлари томонидан эътироф этилганлиги алоҳида таъкидланди.

Шу билан бирга, мамлакатни тубдан ислоҳ қилиш ва модернизациялаш, уни ривожланган демократик, раванг топан мамлакатлар қаторига киришини таъминлаш, жаҳон бозорларида Ўзбекистоннинг рақобатбардошлигини ошириш ва ўрнини мустақамлаш, аҳоли даромадлари, турмуш даражаси ва сифатини изчил ошириш йўлида мақсадли, қатъият билан олға интилиш зарурлигига эътибор қаратилди.

Мамлакатимиз Президенти ўз маърузасида ҳал этилмаган мавжуд муаммоларни батафсил таҳлил қилди ҳамда 2011 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг энг муҳим устувор вазифалари ва йўналишларини бажаришга қаратилган дастурий вазифаларга батафсил тўхталиб ўтди.

Вазирликлар, идоралар, хўжалик бирлашмалари ва маҳаллий ҳокимият органлари раҳбарлари олдида мамлакатни барқарор, юқори суръатлар билан ва мувозанатли макроиқтисодий ривожлантириш, иқтисодиётни таркибий ўзгаришларни давом эттириш ва унинг етакчи тармоқларини жадал

янгилаш, хорижий инвестицияларни фаол жалб этиш, инфратузилмани комплекс ривожлантириш, таълим ва соғлиқни сақлаш соҳасининг моддий-техника базасини ва жиҳозланишини мустақамлаш, шунингдек, аҳоли бандлигини таъминлаш ва янги иш ўринларини ташкил этишга доир муаммоларни изчил ҳал этиш бўйича чора-тадбирлар комплексини ишлаб чиқиш ва бажариш юзасидан аниқ вазифалар белгиланди.

Жорий йилнинг "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили" деб эълон қилиниши муносабати билан 2011 йилга белгиланган мақсадларга эришиш бўйича дастурий чора-тадбирларни, шу жумладан хусусий мулк ва тадбиркорлик фаолияти эркинликларини ишончли муҳофаза қилиш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш учун энг қулай бизнес муҳитини яратиш, шу асосда аҳоли бандлиги ва фаровонлигини ошириш бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш зарурлигига эътибор қаратилди.

Кун тартибидеги масалалар юзасидан вазирликлар, идоралар, ташкилотлар раҳбарлари ва вилоятлар ҳокимлари сўзга чиқдилар. Республика Ҳукумати мажлисида қўйилган масалалар муҳокамаси яқини бўйича қарор қабул қилинди. Қарорда 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурининг энг муҳим вазифалари амалга оширилишини таъминлаш чора-тадбирлари белгиланди.

(Ўза)

Milliy matbuot markazida

Давринг ҳам ўз кўзгуси бор. Бу матбуотдир. Кези келиб, бу кўзгу замонлар билан замонларни боғлагувчи ришта, ўтмиш ва келажак ўртасидаги тарих аталмиш кўприк вазифасини ўтамоғи мумкин. Бу журналистика адо эта олмоғи мумкин бўлган ишларнинг бир қирраси, холос. Айни пайтда оммавий ахборот воситалари олдида эзу амалларни тарғиб этиш орқали кўпчилики шу каби максادلар сари жипслаштириш, долзарб масалаларни кўтариб чиқиш ечимталаб муаммоларни кун тарти-

йил олтинчи бора ўтказилиши режалаштирилган «Олтин қалам» VI Milliy mukofoti халқаро танлови бу борада алоҳида ўрин тутди. Танловнинг йилдан-йилга нуфузи ошиб бораётгани ҳам бунинг ёрқин далилидир. Агар 2006 йили танлов 13та (3та асосий, 10та рағбатлантурувчи) номинация бўйича ўтказилган бўлса, бу йил VI Milliy mukofoti учун танловда 27та (1та бош, 12та асосий ва 14та рағбатлантурувчи)

тўхталиниб, танловни ташкил этиш ва ўтказиш юзасидан фикр алмашилди. — Албатта, бу йил мазкур танловда иштирок этувчилар сони олдинги йилларга нисбатан ортади, — деди, жумладан, ўз сўзида Ўзбекистон Журналистлар ижодий уюшмаси раиси Шерзод Фуломов. — Шундай экан, ташкилий қўмита тadbирининг ҳар томонлама тайёргарлик билан, кўтаринки руҳда ўтишини таъминлаши керак.

БИРИНЧИ ЙИГИН...

бига қўйиш каби муҳим вазифалар турадики, бу юмушлар жамият ҳаётида муҳим аҳамият касб этади.

Маълумки, истиқлол йилларида оммавий ахборот воситаларини либераллаштириш, сўз эркинлигини таъминлашга қаратилган кенг қамровли ташкилий-ҳуқуқий чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, мазкур соҳада меҳнат қилаётган журналистларнинг касб маҳоратларини ошириш, уларнинг ўз устиларида ишлашлари, изланишларини қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш мақсадида турли танловлар ташкил этилмоқда. Хусусан, бу

номинация ташкил этилди. Шунингдек, танловнинг рағбатлантурувчи номинациялари қаторига «Кичик бизнес ва хусусий тadbиркорлик йили»га бағишланган энг яхши материал учун» номли янги номинация киритилди. Mukofotнинг голиб ва совриндорларига қарийб 150 миллион сўм миқдорда пул mukofoti берилади. Бу маблағ ўтган йилги mukofot фонди миқдоридан 37 миллион сўм кўпдир.

Ўзбекистон Milliy matbuot markazida бўлиб ўтган танлов ташкилий қўмитасининг бу йилги биринчи йиғилишида юқорида тилга олинган далиллар устида

Йиғилишда «Олтин қалам» VI Milliy mukofoti танловини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича ташкилий қўмита таркибига ўзгартиришлар киритилди, иш режаси тасдиқланди ва ишчи guruhi тuzildi.

Маълумки, мазкур нуфузли танлов mukofoti голиб ва совриндорларини тақдирлаш маросими Жаҳон матбуоти эркинлиги куни — 3-майда бўлиб ўтади. Айни кунда унга ҳозирликлар кўриш жараёни давом этмоқда. Бу эса журналистлар учун яна бир имкон, синов ва беллашувлар майдонидир.

О. МУРОДУЛЛАЕВА

ДУНЁ НИГОҲИ

юртимиз таълим соҳаси муваффақиятларига ҳавас билан боқмоқда

Юртимиз таълим тизимида "Қадрлар тайёрлаш миллий дастури" ва унинг узвий давоми бўлган "2004–2009 йилларга мўлжалланган Мактаб таълимини ривожлантириш давлат умуммиллий дастури" асосида амалга оширилган кенг қамровли ислохотлар бугун ўқувчи-ёшларимизнинг эришаётган муваффақиятларида ўз самарасини кўрсатмоқда. Шунингдек, "Болалар мусиқа ва санъат мактабларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ва уларнинг фаолиятини янада яхшилаш бўйича 2009–2014 йилларга мўлжалланган

ги вакиллари ҳам ушбу ҳақиқатни эътироф этдилар. Меҳмонлар энг аввал Пойтахтимиздаги 28-умумтаълим мактабида бўлиб, муассаса фаолияти билан танишиш мубоайнида ўқувчиларнинг замон талаблари асосида таълим олишлариға диққат қаратдилар. Бунда ўқувчиларни дарсликлар билан таъминлашнинг ижара тизими масаласиға ҳам алоҳида тўхталиб ўтилди.

Шундан сўнг делегация аъзолари ўқувчиларни дарсликлар билан таъминлаш, таълим муассасалари учун ўқув қўлланмаларини чоп этиш механизмини ўрганиш доирасида Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги хузуридаги Республика мақсадли китоб жамғармасида бўлиб, илгор тажриба билан атрофлича танишдилар.

Айниқса, меҳмонлар Шайхонтоҳур туманидаги 169-мактаб қошида фаолият кўрсатаятган мазкур ҳудуддаги 10та умумтаълим мактабиға хизмат қилувчи 15 мингга яқин китоб фондига эға таянч ахборот-ресурс марказида йўлга қўйилган тизимли ишларни ўрганиб, ўз ҳайратларини яшира олмадилар. Шунингдек, мактабнинг бошланғич синф хоналаридаги таълим жараёни, физика, кимё ва биология хоналарида ўтиляётган лаборатория машғулотларини яқиндан кузатдилар. Жумладан, физика хонасида Муқаддас Ҳакимованин 9-синф ўқувчилариға махсус лаборатория жиҳозлари ёрдамида "Линзалар" мавзусидаги дарсида меҳмонлар нимкороню хонада ёруғликининг линзалар воситида сочилиши ва йиғилишини бевосита кузатиб, уларини қизиқтирган саволларға жавоб олдилар.

Делегация аъзолари ташриф доирасида Пойтахтимизнинг диққатқа сазовор жойларида ҳам бўлиб, юртимиздаги бунёдкорлик ишлари билан танишдилар.

Санжар РУСТАМОВ,
"Ma'rifat" мухбири

Ta'limda xalqaro hamkorlik

Давлат дастури" ҳамда болалар спортини ривожлантиришга қаратилган ҳукуматимиз қарорлари бугун жаҳон афкор оммаси эътирофига сазовор бўлаётгани бежиз эмас. Шу боис, мамлакатимиз таълим тизимини ўрганиш учун юртимизга тез-тез хорижий делегациялар ташриф буюрмоқда. Хусусан, яқиндагина Халқ таълими вазирлиги тасарруфидида В.Успенский номидидаги Республика иxtисослаштирилган мусиқа академик лицейида бўлган Британия кенгаши делегацияси юртимизда таълим соҳаси давлат сиёсати даражасидаги устувор йўналишлардан бири эканлигиға яна бир бор амин бўлди.

Таълим муассасасида яратилган шароитлар, ўқувчиларнинг қатор нуфузли халқаро танлов ва фестивалларда мунтазам равишда муваффақиятли иштироки, педагог қадрлар меҳнатининг рағбатлантирилиши гувоҳи бўлган делегация аъзолари Ўзбекистон тажрибасининг ютуғини алоҳида эътироф этишди.

Куни кеча юртимиз таълим муассасаларида бўлиб, илгор тажрибаларни ўрганиш, хусусан, мактаблар учун дарсликлар ва ўқув адабиётларини нашр қилиш, ўқувчиларни дарсликлар билан таъминлаш тизими билан яқиндан танишган Мўғлистон Республикасининг Таълим, маданият ва фан вазирли-

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ!

Журналистика соҳасида "Олтин қалам" VI МИЛЛИЙ МУКОФОТИ

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси Журналистларни қайта тайёрлаш халқаро маркази билан ҳамкорликда миллий ва халқаро журналистиканин энг юксак ютуқларини кенг оммалаштириш, ОАВ ходимлари фуқаролик позицияларини намоён этишлари учун шароит яратиш ҳамда журналистларда танқидий фикрлашни ва ижодий фаолиятта янги чизма ёндашувларини шакллантириш мақсадида "Олтин қалам" VI Milliy mukofoti учун халқаро танловни ўтказилади.

3 май — Жаҳон матбуоти эркинлиги кунига бағишланган бу танловға 2010 йилнинг 31 мартидан 2011 йилнинг 31 мартигача — бир йил давомида газета ва журналларда босилган, радио орқали эфирға узатилган ҳамда телевидениеда кўрсатилган ва интернет нашрларида берилган материаллар 2011 йилнинг 10 апрелигача қабул қилинади.

Танлов голиблари учун қуйидаги mukofotлар таъсис этилган:

Журналистика соҳасида бош миллий mukofot. Голиб махсус диплом, "Олтин қалам" кўкрак нишони, статуеткаси ва Ўзбекистон Республикасида белгиланган энг кам иш ҳақининг 200 баробари миқдоридан пул mukofoti билан тақдирланади.

Асосий mukofotлар:
Энг яхши журналистик материал учун миллий mukofot (телевидение — 1-, 2-, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал учун миллий mukofot (радио — 1-, 2-, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал учун миллий mukofot (даврий матбуот — 1-, 2-, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал

учун миллий mukofot (интернет-журналистика — 1-, 2-, 3-ўринлар).

Биринчи ўринни олган голиблар диплом, "Олтин қалам" кўкрак нишони, статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 160 баробари миқдоридан пул mukofoti билан тақдирланадилар.

Иккинчи ўринни олган голиблар диплом, "Олтин қалам" кўкрак нишони, статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 140 баробари миқдоридан пул mukofoti билан тақдирланадилар.

Учинчи ўринни олган голиблар диплом, "Олтин қалам" кўкрак нишони, статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 120 баробари миқдоридан пул mukofoti билан тақдирланадилар.

Рағбатлантурувчи mukofotлар доирасидаги номинациялар:

— журналистика ривожига кўшган ҳиссаси учун;

— фаол фуқаролик позицияси учун;

— ижтимоий-сиёсий мавзудаги энг яхши таҳлилий материал учун;

— ижтимоий-иқтисодий мавзудаги энг яхши таҳлилий материал учун;

— "Кичик бизнес ва хусусий тadbиркорлик йили"га бағишланган энг яхши материал учун;

— маънавий-маърифий мавзудаги энг яхши материал учун;

— ҳарбий-ватанпарварлик мавзусидаги энг яхши материал учун;

— энг яхши журналистик текширув учун;

— мураккаб шароитларда (фавқулодда вазиятлар, атроф-муҳит ва экология муаммолари) тайёрланган энг яхши репортаж учун;

— энг яхши режиссёрлик иши учун;

— энг яхши матбуот хизмати;

— энг яхши фоторепортаж учун;

— энг яхши карикатура учун;

— чет эллик журналистининг Ўзбекистон тўғрисидаги энг яхши материал учун.

Рағбатлантурувчи номинациялар бўйича голиблар диплом, статуетка ва энг кам иш ҳақининг 80 баробари миқдоридан пул mukofoti билан тақдирланадилар.

"Олтин қалам" танлови голиблари ва совриндорларини mukofotлаш, шунингдек, уни ўтказиш билан боғлиқ сарф-харажатлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси хузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларни ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фондирининг молиявий кўмағида амалга оширилади.

Шунингдек, қатор халқаро ташкилотларнинг Ўзбекистондаги ваколатхоналари ҳам ўз рағбатлантурувчи mukofotларини таъсис этган.

Ўзбекистон Республикаси, 100129, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси 3-қават, 30-, 35-, 37-хоналар

Телефонлар: 244-64-61; 244-64-62; 244-37-87.

www.Journalist.uz

Фарзанд кўриш, тарбиялаш, уни тўрт мучаси соғ камолга етказиш ота-онанинг катта мақсади, энг масъулиятли вазифасидир. Бу борада авлоддан авлодга ўтиб келаётган кадрларимиз етарли. Бироқ замоннинг шиддатли ривож, фан-техника тараққиёти, дунё тажрибасини ўрганиш асносида бола тарбияси борасида сифат жиҳатидан бир қанча янгиликлар юзага келганлигини кузатиш мумкин. Бу бола тарбиясига таъсир қиладиган омилларга янгича назар билан қарашимизни талаб этмоқда.

Мухим қо'ланма

пайдо бўлиши мумкин бўлган баъзи муаммолар, жумладан, болалардаги илк асабийлашмиш аломати ҳақида нималарни билишимиз кераклиги, мустақил бўлиши учун болага кўрсатиладиган ёрдам, мактабгача ёшдаги болаларда учрайдиган ёмон одатлар ва уларнинг олдини олиш, болада иродани тарбиялаш борасидаги маслаҳатлар нафақат ёш ота-оналар, балки катта ёшдагилар учун ҳам бебаҳодир.

Кичкинтой томонидан берилмайдиган саволлар ва уларнинг

сабаблари каби маълумотлар ота-оналар учун қимматлидир.

Бола тарбиясида арзимасдек кўринган жиҳатлар ҳам китоб тузувчилари диққат марказида туради. Масалан, боланинг она билан ухлаши ма-

«ОИЛАВИЙ ҲАЁТ МАКТАБИ»

саласида турлича қарашлар бор. Шу мавзуда рисоладан бир иқтибос: «Бир неча ўн йиллар олдин кўпчилик «болалар оналаридан алоҳида уқлашлари керак», деб ҳисоблашарди. Бола тугилиши билан алоҳида қаравотда уқлашга ўргатилар эди. Бу эса онасидан ажралишни истамаган болани жуда безовта қилар ва ўзқа-ўзидан онани ҳам қийнар эди. Бугунги кун руҳшунослари ва шифокорлари боланинг онаси ёнида уқлаши унинг инжиқлиги эмас, балки меъёрий физиологик талаби, деган фикрни билдирмоқдалар. Бола тугилганида жуда ожиз бўлади. Ҳаётининг асосий қисмида онасига муҳтожлик сезади... Она тафтини сезиб туриш, кучоғида бўлиш боланинг руҳий ривожланиши учун ижтимоий шароит яратади».

Болага алла айтиш, унга қачондан ва қай тартибда китоб ўқиб бериш зарурлиги, бола шахси шаклланишидаги бошқа омиллар, бу даврда

барчасига жавоб бериш маданияти, ўта фаол болалар табиатининг ўзига хослиги, боладаги урушқоқлик, болани ўғирликка ундайдиган омиллар, яхши амали учун рағбатлантириш ва ёмони учун жазолаш, болани ботгага, кейинчалик мактабга тайёрлаш, ўғил ва қиз болалар тафаккуридаги фарқлар ва бошқа муҳим жиҳатлар муаллифлар томонидан батафсил таҳлилга тортилган.

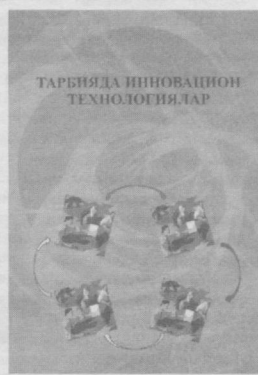
Мазкур қўланма Мактабгача таълим муассасалари раҳбарларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш Республика ўқув методик маркази илмий кенгаши қарори билан нашрга тавсия этилган.

Хулоса ўрнида таъкидлаш жоизки, баркамол фарзанд тарбиялашни мақсад қилган ҳар бир ота-она учун мазкур қўланма муносиб кўмакчи бўлади.

Х.САИДОВ,
филология фанлари номзоди

ТАЪЛИМ-ТАРБИЯДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАР

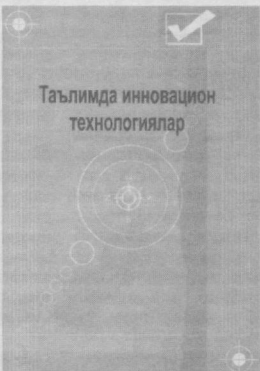
Йиллар давомида педагоглар нимани, қандай ўқитамиз ва қандай қилиб бу борада самарага эришиш мумкин, деган саволлар ҳамisha долзарб аҳамият касб этган. Шу сабабдан ҳам ҳар йили янги янги инновацион технологияларнинг амалиётга татбиқ этилиши, педагогиканинг долзарб масалаларини ҳал қилишга доир турли тақлимулохазаларнинг илгари сурилиши бежиз эмас. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Истеъдод» жамғармаси томонидан Р.Ишмухамедов, А.Абдуқодиров, А.Пардаевнинг «Таълимда инновацион технологиялар» ва «Тарбияда инновацион технологиялар» номли таълим муассасалари педагог-ўқитувчилари учун амалий тавсиялар тўпламлари ҳам айни шу мақсадга хизмат қилади.

ТАРБИЯДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАР

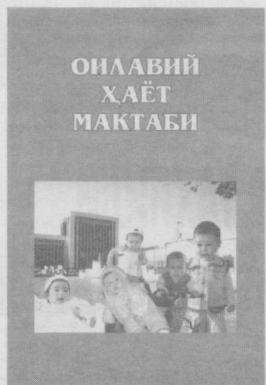
юқоридида қўлланманинг илмий-амалий давоми сифатида ўқувчи-ёшларнинг маънавий-ахлоқий сифатларини юксалтириш, бу борадаги замонавий инновацион технологиялардан унумли фойдаланиш масалаларини ёритади. Унда миллий ғоя тушунчаси, унинг устувор аҳамияти ва тамойилларини ёшлар онгига чуқур синдиришнинг самарали методларига кенг эътибор қаратилган. Иккала қўланмада ҳам педагогик технологиялар ҳақида батафсил маълумотлар келтирилган. Жумладан, инновацион технологияларнинг таснифи, мақсади, ўтказиш тартиби, унда учрайдиган тушунчалар шарҳи ва изоҳлари амалий мисоллар ёрдамида кенг ёритилган. Шунингдек, дарсга кириш ва таҳлил этиш техникаси, дарс таҳлилининг асосий таркибий қисмлари, кутилаётган натижалар, таълим шакллари ва услубларига қўйилган замонавий талаблар, дарсни таҳлил қилиш бўйича ёрдамчи материаллар кенг ёритилган. Бир сўз билан айтганда, ушбу икки методик қўланма барча ўқитувчи-педагоглар учун таълим-тарбия сифатини янги босқичга олиб чиқишда фойдалидир.

Мавлуда МУТАЛИПОВА,
Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети катта ўқитувчиси

«Таълимда инновацион технологиялар» методик қўланмаси ўқувчи-талабаларни ўқитиш жараёнида тренинглар, очик мунозаралар, яқка, жуфтликда, кичик гуруҳлар ва жамоада ишлашни ташкил қилишда илгор педагогик технологиялардан фойдаланиш ҳамда таълим муассасаларида фаолият кўрсатаётган педагогларнинг ўқув жараёнига тайёргарлигини таъминлаш масалаларига бағишланади.

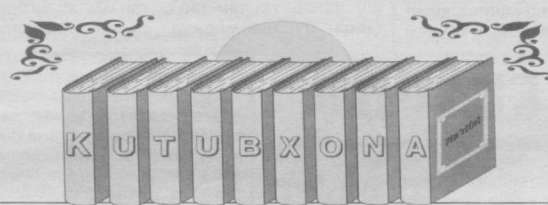
«Тарбияда инновацион технологиялар» қўланмаси эса

ОИЛАВИЙ ҲАЁТ МАКТАБИ

Халқ таълими вазирлигининг бир гуруҳ мутахассислари томонидан тайёрланган «Оилавий ҳаёт мактаби» рисо-ласи ҳам айнан шу мақсадларни ўзида жамлаган. Одоби ва маданиятга фарзандни камол топтириш, ҳар томонлама соғлом болани вояга етказиш ва тарбия қилиш ниятидаги ота-оналар, педагоглар ушбу китоб ёрдамида ўзларини мазкур муҳим масалага оид билимлар билан бойитдилар, бола тарбияси сир-асрорларидан баҳраманд бўладилар.

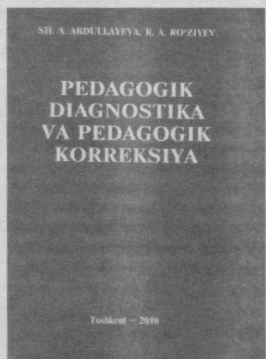
Дарҳақиқат, китобни мутолаа қилар экансиз, тузувчилар ўз ниятларига етганликларига иқдор бўласиз. Унда ёш оила-ларга шундай маслаҳатлар берилдики, авлодни давом эттириш учун соғлом турмуш тарзига одат қилиш, ёш келин-чаканинг мунтазам тиббий кўриқдан ўтиб туришидан бош-лаб, ҳомилдорлик давридаги аёл саломатлиги, туғруққа тайёргарлик, туғруқхонадаги жараён, фарзанд дунёга келгач қилинадиган илк амаллар, уйда она ва бола учун шароит яратиш, боланинг кунма-кун, ойма-ой, йилма-йил ривожланишидаги ўзига хосликлар, болани овқатлантириш (она сути ва қўшимча овқатлар), бола уйқуси, уйқу бўзилиш

ПЕДАГОГИК ДИАГНОСТИКА ВА КОРРЕКЦИЯ

Дарс ўтишга киришадиган педагог ҳар бир ўқувчининг ўзига хос характери, дунёқарashi, қобилияти ва интилишларини ҳисобга олади. Маълум вақт давомида синф ўқувчиларининг умумий ва индивидуал кузатишлари натижасида ҳосил бўлган ушбу кўникма ўқитувчининг йиллар давомида тўпаланган ҳаётини ва касбий тажрибаларига асосланиши шубҳасиз. Мазкур масалани илмий нуқтаи назардан ўрганган мутахассислар Ш.Абдуллаева ҳамда Р.Рўзиев педагогика йўналишида таҳсил олаётган талабалар учун махсус «Педагогик диагностика ва педагогик коррекция» номли дарсликни тақдим этдилар. Унда педагогик диагностика ва коррекция тушунчаларига кенг шарҳ бериш билан биргаликда уларнинг ўтказилиш йўллари, методологик асослари ва қўлланиладиган усуллари, педагогик таҳсиллашда илмий кузатиш-

лар олиб бориш турлари баён этилган. Дарсликнинг махсус параграфи ўспиринлик ёшидаги шахсларни педагогик таҳсиллаш ва коррекциялаш йўлларига бағишланган бўлиб, унда ўспиринлик даврига хос хусусиятлар, олий таълим тизимида таҳсил олаётган ўспиринликнинг иккинчи даврида педагогик диагностика ва коррекциялаш ишларини ташкиллаштириш

лайди. Катталарнинг турмуш тарзига ўтиш жараёни шахснинг ка-

масалалари таҳлил қилинади. Жумладан, мазкур даврда ўспирин ўз шахсининг ижтимоий ва касбий мавқеини англайди, унинг руҳиятида сезиларли ўзгаришлар вужудга келади, катталарнинг турли вазифаларини амалда синаб кўришга ҳаракат қилади, турмуш тарзининг янги жиҳатларига кўника бош-

лайди. Катталарнинг турмуш тарзига ўтиш жараёни шахснинг ка-

мол топиш хусусиятларига боғлиқ ички қарама-қаршиликларни келтириб чиқаради. Шундай шароитда педагогик диагностика ва коррекциялашнинг асосий вазифалари дарслиқда батафсил тушунтирилиб, бўлғуси мутахассислар учун зарур йўл-йўриқ ва маслаҳатлар келтирилади.

Кичик мактаб ёшидаги ўқувчиларни таҳсиллаш методлари ва коррекциялаш тизими мавзусидаги бўлимда эса асосан умумий ўрта таълим мактабларида таълим-тарбия олаётган ўқувчилар ҳулқидаги айрим нуқсонларни бартараф этиш, бунда аниқ таҳсис қўйишда ишлатиладиган методлар санаб ўтилади. Тадқиқотлар, кузатиш усуллари, коррекциялашни амалга ошириш йўллари илмий-назарий жиҳатдан асосланган мазкур дарслик барча педагогларга керакли қўланма бўлиши мумкин.

Муаззам РАИМОВА

КАСБИЙ МАҲОРАТ ЮКСАЛМОҚДА

Педагоглар билими ва касбий маҳоратини ривожлантириш, айниқса, ёш ўқитувчиларда ўз касбига иштиёқ ва меҳрни юксалтиришда янги кўринишда амалиётга татбиқ этилган «Устоз-шогирд мактаби» тизимининг ўз ўрни бор. Педагог кадрларнинг узлуксиз малакасини ошириш механизмига асосланган ушбу тизим қисқа вақт ичида замон талабларига мазмунан жавоб берадиган ўқитувчиларни тайёрлашга хизмат қилиши билан ҳам аҳамиятлидир.

Ушбу ўқув йилидан бошлаб мен ҳам уч нафар ўқитувчига устозлик қилаялман. Ўзим фаолият кўрсатаётган Олмазор туманидаги 28-мактабдан беш йиллик иш тажрибасига эга Нозима Шорасуллова, 119-мактаб ўқитувчиси, педагогика соҳасида 18 йилдан буюн меҳнат қилиб келаётган Озода Нишонтоева ҳамда беш йиллик иш тажрибасига эга 242-мактаб ўқитувчиси Зиёда Қодирова билан кимё фани сир-асрорлари, ушбу фани ўқитишдаги ўзига хос қийинчиликлар ва бошқа масалалар юзасидан ўзаро фикр алмашиб, ҳамкорликда маҳорат ва тажрибамизни бойитишга эришмоқдамиз.

Дастлаб устоз-шогирд тизими доирасида йиллик иш режани тузиб олдик. «Устоз-шогирдга эслатма» методик тавсияномаси асосида иш режамга тегишли тузатишлар киритдим. Шундан сўнг бажарилиши лозим бўлган ишларни сарҳисоб қилиб бориш мақсадида алоҳида иш дафтари тугдим. Ушбу дафтарда йиллик иш режа, мен ва шогирдларим фаолиятини ифодаловчи диаграмма-схема, ўзимиз ҳақимизда маълумотлар, туман миқёсида мактабларнинг боғлиқлигини ифодаловчи харита ҳамда шогирдларим дарсларининг таҳлиллари ўрни олди. Шунингдек, ушбу дафтарда

ридан намуналар, турли хил тадбирлар сценарийлари мавжуд. Дастлаб шогирдлар билан касбий маҳоратни ошириш устахонасида келгусида қилиниши лозим бўлган ишларни муҳокама қилиб олдик. Уларни йиллик иш режа ва амалга ошириш лозим бўлган вазифалар билан таништирдим. Биринчи ва иккинчи ойларда режада ёритилган мутахассислик назарияси ва ўқитиш методикаси бўйича янгиликларни ўрганиш ва уни амалиётга татбиқ этиш тўғрисида давра суҳбатлари уюштирилди. Шунингдек, сентябрь ойининг туртинчи ҳафтасида "Даврий система" мавзусида, октябрь ойининг 1-ҳафтасида Н.Шорасуллова "Таянч ҳаракат системаси" мавзусида дарс ўтди. Шогирдларим билан бирга ушбу дарсни кузатдик. Дарсдан сўнг биргаликда уни таҳлил қилдик. Таъкидлаш лозимки, дарс мазмунли, кўргазмали тарзда ташкил қилинди. Таҳлил жараёнида унинг ютуқлари билан биргаликда, такониллаштирилиши зарур жиҳатлар ҳам муҳокама этилди. Жумладан, айрим интерфаол усуллари қўллашда йўл қўйилган жузъий хатоларни бартараф этиш бўйича методик маслаҳатлар берилди. Бундан бошқа шогирдлар ҳам керакли билим ва тажрибига эга бўлдилар.

Саида НИЗОМОВА, Олмазор туманидаги 28-мактабнинг кимё фани ўқитувчиси

дирсларнинг чораклик мониторинги ва бажарилаётган ишлар ҳисоботи

ни ҳам ёзиб бориш учун махсус ўз ажратдим. Шогирдларимнинг касбий маҳоратини юксалтиришда дарс таҳлиллари ва тегишли маслаҳатлардан ташқари уларни зарур илмий-методик адабиётлар, қўшимча маълумотлар манбалари билан таъминлаб бориш ҳам муҳим. Шу мақсадда «Касбий маҳоратни ошириш устахонаси»да махсус бурчак ташкил этганмиз. Бу ерда нафақат шогирдларим, балки, уларга эҳтиёжи бор бошқа ўқитувчилар ҳам фойдаланиши мумкин бўлган адабиётлар, интерфаол методларга бой дарс ишланмалари, электрон слайдлар, жадваллар, схемалар, буклетлар, фанга оид турли ўйинларни ифодаловчи маълумотлар ҳамда кимёвий моддаларнинг кристалл панжаралари кўринишидаги макетлар жойлаштирилган. Шунингдек, тўғрак ишла-

ланган ушбу билим даргоҳларига ҳар қанча ҳавас қилса арзийди. Устоз-мураббийлар меҳнати муносиб баҳоланиб бекиёс гамхўрликлар кўрсатилмоқда. Бу эса ўз навбатида таълим соҳасида эришаётган ютуқларимиз асосидир.

Фаргона вилоятининг Қўштепа туманидаги 1-ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаб-интернатида ҳам ўқувчиларнинг давр талаблари асосида таълим-тарбия олишлари учун барча шароитлар мавжуд. Ёшларимизнинг билимларни пухта эгаллашлари, бўш вақтларини мазмунли ўтказишлари учун бор имкониятларни ишга солмоқдамиз. Мактабимизда ўқитувчи ва ўқувчи ҳамкорлиги аниқланаётган. 22 нафар энг сара, иқтидорли ўқитувчидан иборат аҳил жамоамиз ёш авлод таълим-тарбияси йўлида мавжуд

мақсадида мактаб-интернатимиз билан Фарғона давлат университети ўртасида мустақам ҳамкорлик йўлга қўйилган. Физика-математика фанлари номзоди, доцент Эргашон Азизов, тарих фанлари номзоди, доцент Илҳомжон Холбековни дарсларга тақлиф қилганмиз. Улар ўқувчиларимизга юқори савияда билим бериш борабариди ёш ўқитувчиларини ўртоқлашди.

Жамоамиз эришаётган ютуқларда, айтиш мумкин, айтиш пайтда сафимизда педагогик фаолиятини давом эттиратган меҳнат фахрийларининг ҳам ўз ўрни бор. Улар ёш ўқитувчиларга ўзларининг педагогик маҳоратлари сирларини ўргатишмоқда.

Таълим муассасаси ютуқлари, асосан, мустақил ҳаётга йўланма олган мактаб битирувчиларининг эришаётган му-

имкониятлардан фойдаланган ҳолда соҳадаги ютуқлар салмоғини ошириш учун сидқидилдан ўз вазифаларини адо этмоқда. Улар дарс машгулотлари, синфдан ва мактабдан ташқари тадбирларни замон талаблари даражасида ҳар томонлама мазмунли, қизиқарли уюштириш учун жон куйдириб, асосий эътиборни таълим-тарбия сифати ва самардорлигини оширишга қаратаётдилар.

Ёшларга таълим бериш сифатини ошириш

Jarayon

ваффақиятларида яққол намоён бўлади. Шу ўринда, ўтган ўқув йилида мактаб-интернат битирувчиларининг қарийб 90 фоизи, яъни 430 нафарининг олий ўқув даргоҳларида ўқиниш давом эттириётганликлари кўнгилмизни чароғон этади. Бунда устоз-ўқитувчиларнинг кечаю кундуз ўз устлариди ишлашлари, вилоят ва республика миқёсидаги турли танлов ва олимпиа-

МУВАФФАҚИЯТЛАР ТАҲЛИЛИ ИСТИҚБОЛДАГИ ЮТУҚЛАРГА ПОЙДЕВОР

даларда фаол иштирок этаётгани самараси муҳасибам. Чунончи, ўтган ўқув йилида фан олимпиадаларининг учинчи босқичига йўланма олган 20 нафар ўқувчимизнинг вилоятда голиблик шохсўпасига қўтарилгани ҳам сидқидилдан қилгин ҳам меҳнат натижасидир.

Жорий ўқув йили бошланиши олдида мактаб педагогика кенгаши йиғилишида эришган ютуқларга омил бўлган жиҳатлар билан бир қаторда олдимизда турган долзарб масалалар ҳам муҳокама қилинди. Шундан келиб чиқиб муҳим вазифалар белгилаб олинди. Бу эса келгусида ўз самарасини бериши, шубҳасиз.

Юсуфжон РОЗИҚОВ, Қўштепа туманидаги 1-мактаб-интернат директори

Ўзбекистон халқ таълими аълочиси, олий тоифали математика фани ўқитувчиси

Устоз-шогирд мактаби

Устоз-шогирд мактаби

Устоз-шогирд мактаби

ТИЛ БИЛГАН ЭЛ БИЛАДИ

Жамиятнинг ижтимоий таъриқиётда рўй бераётган ўзгаришлар, фан ва техника, маданият ва санъат, халқ ҳўжалиги ва ҳунармандчиликнинг ривожини янги ва кашфиётлар маҳсули бўлганлиги сабаб, янги тушуночаларнинг ифодасини ўзида акс эттирувчи янги атамалар илмий ва қўндалик муомалага кириб келмоқда.

Мустақиллик йилларида тўқимачилик ишлаб чиқариш корхоналарини техник-технологик жиҳатдан янгилаш, замонавий корхоналарни бунёд этишга ҳам алоҳида эътибор қаратилмоқда. Натижада, тайёр ва ярим тайёр маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажми йил сайин ортиб бормоқда.

ёки мутахассисликка оид тўқимачилик сўз, атамалар билан бириктирилган ўрганиш талаб этилади. Бунда, албатта, тўқимачилик соҳасида таҳсил олаётган олий ўқув юрти талабалари чет эллик олимларнинг матн ва маълумотларига таянган ҳолда ўз билимларини чуқурлаштириши лозим. Немис тилида чоп қилинган тўқимачилик ва энгил саноатга оид лексик бирикликлар, сўз ва иборалар киритилган. Таъкидлаш ўринлики, лугатшунослик назарияси ва амалиётини охирига пайтларгача тўқимачилик йўналишида турли хил бир тили ва изоҳли, икки тили ҳамда таржима характеридида лугатлар яратиш ишлари амалга оширилмаган эди.

ТТЕСИДА тўқимачилик терминологияси устида ишлаш жараёнида айрим талабалар, авваломбор, немисча-русча, сўнгра русча-ўзбекча лугатга мурожаат қиладилар. Бу ҳол кўп вақтни талаб этгани боис дарс самарадорлигига ўз таъсирини кўрсатмасдан қолмайди. Ушбу тадқиқот ишида ўзбек талабаларига энгиллик яратиш ҳамда дарсни жонли ва унумли тарзда олиб бориш мақсад қилиб қўйилган. Дарсдан самарали фойдаланиш ўқитувчи фаолиятининг маҳсули бўлиб, талабанинг билим олишга бўлган интилишини кучайтиришга қаратилган амалиёт саналади.

София ҚАЛАНДАРОВА, Тошкент тўқимачилик ва энгил саноат институти катта ўқитувчиси

Тадқиқот

етишган мутахассисликка оид матнларни ўқиганда нафақат лугат билан, балки немис тили бўйича олган лексик бирикмалардан ҳам фойдаланмоқ лозим. Маълумки, икки тили атамашунослик лугатларини яратиш ўқув қўлланмалар асосини ташкил қилади. Шунинг учун ҳозирги замонавий лексикографияда икки тили лугатлар яратиш долзарб масалалардан бири. Шундан келиб чиқиб, номзодлик илмий ишимда ушбу муаммоларни ҳал қилиш мақсадида, ўзбек талабалари учун тўқимачилик бўйича атамалар лугати ва ўқув-услубий қўлланмалар яратдим. Тўқимачилик бўйича атамалар лугати-га уч мингга яқин бевосита

Педагогика йўналишидаги олий ўқув юртларида таҳсил олаётган талабаларнинг келгусида юқори малакали ўқитувчи бўлиб шаклланишида педагогик амалиётнинг аҳамияти катта.

Педагогик амалиёт талабаларнинг ўқув-тарбия ишларини амалга ошириш, ўқитишни турли услубларини ўзлаштириш, назарий билимларни ама-

лиётда қўллаш олиш кўникмаларини ривожлантиради. Биз Ўзбекистон Миллий университети биология-тупроқшунослик факультети 4-босқич талабалари ҳам пойтахтимизнинг Олмазор туманидаги 249-мактабда педагогик амалиётни ўтадик. — Амалиёт давомида талабаларимиз педагогик шарафли касб бўлиши билан бирга, унинг ўзига хос машаққатлари ҳамда ўқитувчиликнинг масъулиятли касб эканлигини ҳам ҳис этдилар. — дейди амалиёт раҳбари, факультет ўқитув-

чиси Гўзал Муҳаммаджонова. — Шунингдек, ҳақиқий мутахассис, муҳир педагог бўлиш учун кучли билим, тажриба ва энг муҳими, ўз касбини севиш лозимлигини амалиётчилар чуқур англаб етдилар.

Амалиёт ўташ давомида мактаб ўқувчиларининг бизни "устоз" деб аташлари қалбимизда фахр туғғусини уйғотиш билан бирга, ўз устимизда ти-

Шавкат РУСТАМОВ, Сабогул ЭГАМБЕРДИЕВА, амалиётчи талабалар

Ёшлар — юрт истиқболи, эртанги кун эгаларидир. Зеро, бугун йигит-қизларимизнинг гайрат-шижоати, истеъдод киралари ҳар қачонгидан ҳам ёркинроқ намоён бўлаётир. Чунончи, Тошкент давлат аграр университети «Қишлоқ хўжалигини механизациялаш» таълим йўналиши 2-курс талабаси Обид Жанонов ана шундай истеъдодли юзага чиқаришга ҳаракат қилаётган ёшларимиз сирасига киради.

Орзуи — шу юртга муносиб фарзанд ҳамда соҳасининг етук мутахассиси бўлиш.

Шиори — мақсадига эришиш учун доим ўқиш ва изланишлар олиб бориш. Шунингдек, тадқиқотчи йигит ота-онаси ва устозларининг «Kitob — кўнгиллар калити, у инсонни эзгуликка етаклайди», «Инсоннинг зеби-зийнати билим ва одобдир», «Ўқиш — вазифа», «Тараққиётга йўл — изланишу сый-ҳаракатда!» сингари панд-насихатларига амал қилишни одатга айлантган.

ЎҚИШ ХАМ МЕХНАТ

Мутолаа Обиджоннинг жону дили.

— Китоб ўқиш акамнинг одатларидан, — дейди унинг укаси, Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти талабаси Юнус Жанонов. — Унинг ўқиш ва изланиш бо-

хулқи, фанларга қизиқувчанлиги, барча фанларни «аъло» баҳоларга ўқиши ва етакчилик қобилияти билан курсдошларига ўрнак бўлиб келмоқда, — дейди ТДАУ қишлоқ хўжалигини механизациялаш факультети декани А.Сирожиiddинов. — Шу билан бирга у жамоат ишларида, оммавий тадбирларда фаол иштирок этаётир.

ган бўлса, 1943 (4) йилда патент олинган) тақлиф этилган, лекин конструкциясида маълум камчиликлар мавжудлиги сабабли улар ишлаб чиқаришга жорий этилмаган.

1943 ҳамда 1981 йил[1, 4]да тақлиф этилган қурилмаларда ёнғоқлар идишдан лентали транспортёр воситасида пичоқли кесувчи органга уза-

қурилишида бажарилиши ва узунлиги қотириш винти(6) воситасида ўзгартирилувчи ричаг(5)га боғланган. Ричаг(5)нинг иккинчи учига профили белгиланган шаклга эга бўлган кулачок(8)нинг сиртига уриниб думаланувчи ролик(7) ўрнатилган. Кулачок(8) силжигич(9) орқали болғача(10) билан бикр боғланган ва йўналтирувчи(11)да ҳаракат қилади. Силжигич(9) ўз навбатида сиқилиш билан ишловчи эластик элемент, масалан, пружина(12) билан куч орқали боғланган. Шкив(3)га ўқдош қилиб қотирилган тишли гилдирак(13) оралиқ гилдиракча(14) ёрдамида етакловчи юлдузча(16)га маҳкамланган шестерня(15) билан илашади. Юлдузча(16) бўғинларида ёнғоқ ёки мевалар данагини жойлаштириш учун уячалар(18) ясалган занжирли транспортёр(17)ни ҳаракатга

ИЗЛаниш ва имконият

ричаг(5) узунлиги ҳамда плита(19) ва таянчлар(22) орасидаги масофани тўғри белгилаш орқали ҳисобга олинади.

ИШ УНУМДОРЛИГИ ОШАДИ

Дарвоқе, қурилма ишлаш тартибига кўра занжирли транспортёр(17) икки тизим функциясини бажаради: биринчиси — жараённинг бошида, яъни чақиладиган маҳсулотни қақиш зонасига узатиб бериш; иккинчиси — жараённинг охирида, яъни чақилган маҳсулотни ҳосил қилиш ва уни маҳсулот шакли, ўлчамлари ва физик-механик хоссаларига боғлиқ ҳолда ўзгартириш вазифасини бажаради. Учалла тизим конструктив равишда

МУВАФФАҚИЯТ — МЕХНАТ ВА ИЗЛАНИШДА

расидаги сый-ҳаракатлари биз учун ўрнак бўлаётгани ҳақиқат.

Ёши улугларнинг айтишича, ўқийversangiz, мутолаа қилиш одатга айланади. Асосийси, китоб ўқиган инсон мустақил фикрлайди. Чунки унда асос бўлади, манбага таянади, сўзини исботлаш учун мисол келтиради. Аслида мунтазам китоб мутолаасини Обид Каттақўрган туманидаги 82-умумий ўрта таълим мактабида ўқиб юрган кезлариёқ бошлаганди. Қолаверса, у математика, физика, инглиз тили, информатика, адабиёт фанларини пухта ўзлаштиришга интильгани ибратлидир. Бу жиҳат унга ТДИУ қошидаги академик лицейда ўқиб юрган кезлари асқотди. Чунончи, тиришқоқ ўқувчи Тошкент шаҳар ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари ўқувчилари ўртасида ўтказилган математика бўйича фан олимпиадасида 1-ўринни, физика фани бўйича эса 2-ўринни эгаллади. Университетда ҳам фаол талабалар қаторида бўлишга ҳаракат қилаётир.

— Обид Жанонов биринчи босқичга қабул қилингандан бошлаб ўзининг намунали

Факультетнинг «Ёш механик» тўғараги аззоси сифатида тадқиқот ишларини олиб бораётир. Мухими, Обид ҳозирги кунда устозлари Э.Ҳайдаров ва Б.Юнусов билан биргаликда «Мевалар данаги ва ёнғоқдан мағзини ажратиш қурилмаси» мавзусида илмий иш олиб бормоқда (1-расм).

МЕВАЛАР ДАНАГИ ВА ЁНҒОҚДАН МАҒЗИНИ АЖРАТИШ ҚУРИЛМАСИ

Маълумки, ёнғоқ ва мевалар, жумладан ўрик, шафтоли, гилос, олхўри ва бошқа мевалар данагининг мағзи таркибида 60 фоизгача ёғ бўлиб, у озик-овқат, парфюмерия ва фармацевтика саноатида кенг ишлатилади. Илмий-техник адабиётларда данаклар мағзини саноат усулида ажратиш олиш тўғрисида маълумотлар йўқ, яъни ҳозирги пайтда ушбу жараён асосан қўлда бажарилади. Шу билан бирга жараённи механизациялаш бўйича бир қанча қурилмалар [1981(1), 1984 (2) йилларда яратилган қурилмаларига муаллифлик гувоҳномаси берил-

тилади ва унинг ёрдамида икки бўлаққа ажратилиб, бўлақлар ичидаги мағизлар ҳаво оқими ёрдамида тортиб олинади. Бундай қурилмалардан мағиз ва қобиқ ўртасидаги боғланиш кучи жуда кам бўлган ёки бутунлай бўлмаган ёнғоқлар(масалан, кедр ёнғоғи)ни қақиш учун фойдаланиш мумкин. Боғланиш кучи анча катта бўлган ёнғоқлар ва данаклардан мағзини ҳаво билан ажратиш учун катта оқим тезлиги талаб этилади, бу эса қурилманинг энергия сарфини кўпайтиради.

1984 йил[2]да яратилган қурилмада ёнғоқлар қобиғини қақиш учун юқори тезликли эжекция ҳаво оқимига қўшилиб қўзғалмас горизонтал супагага йўналтирилган ёнғоқларнинг супа билан ҳосил қилган зарба кучидан фойдаланиш тақлиф этилган. Ушбу қурилманинг камчиликлари сифатида қуйидагиларни кўрсатиш мумкин: биринчидан, юқори тезликка эга бўлган ҳаво оқими катта энергия сарфини талаб қилади; иккинчидан, ҳаво оқими билан ҳосил қилинган зарба натижасида мустаҳкамлиги ва бикрлиги унча катта бўлмаган қобиқлар қақилиши, қолганлари эса супачадан бутунлигича қайтиб кетиши мумкин.

Ушбу ишланманинг вазифаси қобиғи турли шакл ва физик-механик хоссаларга эга бўлган данак ва ёнғоқларни қақиш учун саноат ва уй шароитида фойдаланиш мумкин бўлган, чақилган мағзининг бутунлигини сақлаш ва иш унумдорлигини ошириш имконини берувчи ҳамда кам энергия ҳисобига ишлайдиган қурилма конструкциясини ишлаб чиқишдан иборатдир.

Масаланинг ечимини ҳамкорликда яратилган қурилмада яққол кўриш мумкин. Қурилма мос равишда бутун ва чақилган ёнғоқ ва данакларни сақловчи идишлар (1 ва 2), электр двигатели ёки дастак ёрдамида ҳаракатга келтирилувчи шкив(3)ни ўз ичига олади. Шкив(3) телескопик

келтиради. Ёнғоқ ва данаклар мағзини бутунлигини сақлаш мақсадига зарба кучини чегаралаш учун силжигич(9)нинг ҳаракати стержен(20)ларга жойлаштирилган плита(19) орқали баландлиги бўйича ҳолати созланадиган таянчлар(21) билан чекланади. Ёнғоқ ва данаклар силжигич(9)нинг болғачаси(10) ва супача(22) оралиғида зарб билан чақилади.

ҚУРИЛМА ҚАНДАЙ ИШЛАЙДИ?

Ёнғоқ ёки данаклар идиш(1)дан кетма-кет занжирли транспортёр(17) бўғинларидаги уячалар(18)га келиб тушади. Двигател ёки дастак(4) воситасида шкив(3) ҳаракатга келтирилади, ундан ҳаракат тишли гилдирак(13), оралиқ гилдиракча(14), шестерня(15) ва етакловчи юлдузча(16) орқали ёнғоқлар ёки данаклар билан юкланган занжир(17)га узатилади. Шу пайтнинг ўзида шкив(3)га маҳкамланган телескопик ричаг(5) бурилади ва ўзида жойлашган ролик(7) орқали кулачок(8) ва ундаги силжигич(9)ни тепага кўтариб, пружина(12)ни сиқайди. Ричаг(5) маълум бурчакка бурилганидан сўнг унинг ролиги(7) кулачок(8)дан ажралади ва пружина(12)нинг реактив кучи таъсирида силжигич(9)даги болғача(10) пастга ҳаракатланади ёнғоқ ёки данак қобиғига зарб билан урилади ва уни чақайди. Чақилган ёнғоқ ёки данаклар жойлашган уячалар занжир билан ҳаракатланиб, юлдузча(16)нинг тишлари таъсирига тушади ва чақилган маҳсулотдан тозаланаяди. Чақилган маҳсулот идиш(2)га тўпланади ва у ердан мағизлар ва қобиқларга ажратилади.

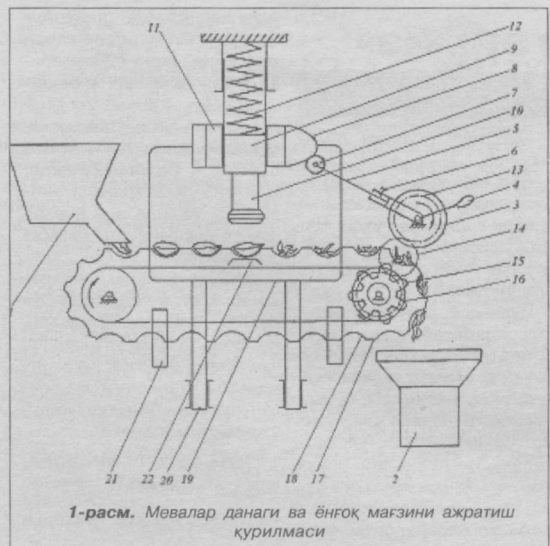
Чақиладиган маҳсулотга бериладиган реактив зарба кучи унинг физик-механик хоссалари, жумладан, ўлчамларини ҳисоблаб топиш йўли билан белгиланади. Маҳсулотнинг зарба қабул қиладиган кесими бўйича ўлчамлари телескопик

битта юритмага боғланган, шунинг учун қурилмадаги барча қисмлар ҳаракатининг ўзаро мутаносиблиги ва аниқлиги таъминланади, унинг юқори ишлаш ишончилиги ва унумдорлигига эришиш ҳамда ажратилган мағизларнинг бутунлигини сақлаб қолиш имконияти яратилади.

— Университетимизда ҳамкорлик тамойилига асосланган ҳолда мевалар данаги ва ёнғоқлар мағзини ажратиш бўйича олиб борилган ишларнинг натижаларини таҳлил қилиш асосида данак ва ёнғоқларнинг қобиғини қақиш учун саноат ва уй шароитида фойдаланиш мумкин бўлган, мағзининг бутунлигини сақлаш ва иш унумдорлигини ошириш имконини берувчи қурилма конструкциясини ишлаб чиқилди, — дейди ТДАУ «Умумий техника фанлари» кафедраси муdiri А.Вохидов. — Ҳозир пойтахтимиздаги «Аргат» заводи мутахассислари билан ушбу қурилмани ишлаб чиқиш ҳақида келишув шартномалари кўриб чиқилаётир.

Изланувчан талаба билан хайрлашаётиб, унинг келажакдаги режалари билан қизикдик. Тадқиқотчи йигит саволларимизга жавоб қайтарар экан, университетнинг бакалавр йўналишини имтиёзла таомолаб, магистратурада ўқиш ва илмий изланишларни давом эттириш ниятида эканлигини билдирди ва шундай деди:

— Айна пайтда мамлакатимиз раҳбари қишлоқ хўжалиги соҳасига, хусусан, қишлоқ инфратузилмасини яхшилашга алоҳида эътибор билан қараётилар. Бундай гамжўрликни биз ёшлар чин дилдан ҳис қилишимиз зарур, деб ўйлайман. Шу маънода республикамизнинг қишлоқ худудларида қўл меҳнатини енгиллатиш, дала юмушларини бажариш жараёнида минитехнологиялардан фойдаланиш устида ҳам беш қотираётирман.

1-расм. Мевалар данаги ва ёнғоқ мағзини ажратиш қурилмаси

Яқинда муҳим бир иш билан пойтахтимизнинг гўзал маҳаллаларидан бирига боришга тўғри келди. Манзилга етар-етмас йўл четида шовқин солиб ўйнаётган жажжи болакайлари кўриб ҳавасим келди. Аммо уларнинг мулоқоти кулоғимга чалинган, кайфиятим бутунлай ўзгарди. Болакайлardan бири атрофдаги қизчаларни кўпол сўзлар билан "сийларди". Секин ёнига бордим-да, кимдан ўрганиб бунақа гапларни, деб сўрадим. У эса тап тор-тмасдан, уларнинг уйда бундай сўзлар одатий ҳол эканини айтди. Шу дамда "Қуш уясида кўрганни қилади", деган мақолнинг айна ҳақиқат эканини аңгладим.

Биргина мақол бутун бир воқеликни изоҳлаб берди. Мақоллар асрлар давомида халқнинг турмуш тарзида аңланган ҳақиқатлар сифа-

Нечта мақол ёд биласиз?

тида шаклланиб, авлоддан-авлодга ўтиб келаётган маънавий меросимиз ҳисобланади.

Замондошларимиз ўзбек халқ мақолларининг қанчасини ёддан айтиб бера олади? Умуман, улар кундалик ҳаётида мақоллардан фойдаланяптими? Бу саволларга жавоб излар эканмиз, мавзу доирасида теран мушоҳада юритишимизга тўғри келади.

Машҳур ёзувчининг "Мен мақоллардан жуда кўп нарсани, бошқача қилиб айтганда, лўнда фикрлашни ўрганганман" деган эътирофи бежиз эмас. Ҳар қандай шахс ўз фикрини исботлаш учун мақолга мурожаат қилиши мумкин. Шундай экан, ўз келажагини, жамиятда ўз ўрнига эга бўлишни ўйлаган ҳар бир инсон тур-

мушда аскетиб қолиши мумкин бўлган мақолларни маънавий меросимиз ҳисоб-ланади.

Биз — ёшлар боболаримиз қолдириб кетган улкан мероснинг, шу билан бирга турмуш шароитимизда юзага келаётган ҳикматли сўзларнинг ҳам том маънодаги эгаларига айланмоғи-

Отин мерос

битта керак. Бунинг йўли эса битта: ўз кучимизни аямасдан, вақтимиздан унумли фойдаланган ҳолда кўпроқ китоб мутулаа қилиш, шу билан бирга ўзбек халқ мақолларини ўрганиб, улар тўғрисида фикр юритиб, туб моҳиятини аңлаш.

"Шундай лўнда ҳикматли сўзлар ёки мақоллар борки, уларни ҳамма билади ва ўз ўрнида фойдаланади. Агар

бу ҳикматли сўзларга одамлар ишонмаганларида эди, улар асрлардан-асрларга ўтиб келмаган бўларди," деб ёзади қадимги Рим нотиғи Квинтилиан. Ҳақиқатан ҳам, халқ нафақат мақоллардан фойдаланади, балки уларнинг синовдан ўтганлиги, тарихий босқичларда исботланганлигига ишонади ҳам.

Сиз Абдулла Қодирийнинг "Бахтсиз куёв" драматини ўқиган ёки саҳнада кўрган бўлсангиз керак. Бу драмада Солиҳ исми етим йигит катта қарз кўтариб дабдабали тўй қилиб, бой хонадон қизига уйланади. Бироқ ўз вақтида қарзини узолмай, гаровга қўйилган уй-жойидан айрилиб, шармандалиқдан ўз жонига қасд қилади... Агар сиз, китобхондан асар қахрамонининг тақ-

дирига муносабатини сўрасангиз, у "Кўрпасага қараб оёқ узатиш керак-да," дея баҳо беради. Кўриб турганингиздек, бирор воқелик ёки одамнинг ўзига хос феъл-атвори хусусида шахсий нуқтаи назарингизни билдирмоқчи бўлсангиз, узундан-узоқ жумлаларга ҳожат йўқ. Топиб айтилган мақол фикрингизни аниқ ва чиройли тарзда ифодалаб беради.

Мақоллар ва ҳикматли сўзлар, хонани безаб турган гул сингари кўнглини безайди. Агар сиз қанчалик кўп мақолни ёддан билсангиз, анча мураккаб ҳодисалар моҳиятини ҳам ажойиб аниқлик билан аңғай оласиз. Мазмуни теран ва топиб айтилган ҳикматли сўзлар замонлар ўтса ҳам, ўз таъсирини йўқотмайди.

Ўтқир МАҲКАМОВ,
ЎЗМУ журналистика
факультети талабаси

Эртақлар яхшиликка етаклайди

Ҳаётни эртақдан айри тасаввур этиб бўлмайди. Чунки ёшлигимиз, ширин хаёллар ва чексиз орзуларга бой онларимиз у билан биргаликда ўтган. Эртақнинг сеҳрли кучи шундаки, ундаги сеvimли қахрамонларимиз гаройиб жасоратлар кўрсатиб, бизни лол қолдиради, оқни қорадан, яхшини ёмондан ажратишга, онгимизни эзгуликлар билан бойитишга ўргатади. Эртақда инсон ақлига сиғмайдиган хаёлий уйдирмалар, муболагаларга кенг ўрин берилади ва бу кишини руҳлантиришга, эзгуликка ишониб яшашга ундайди.

Эртақ эшитиб катта бўлмаган бирор инсонни топиш қийин. "Зумрад ва Қиммат", "Тилла кокили бола", "Ерилтош", "Сусамбил" каби халқ эртақларини қанча эшитсангиз ҳам яна тинглагингиз келаверади, улар қайсидир маънода ҳаётимиз мазмунига айланган. Чунки уларда бизни қизиқтирадиган сюжетлар кўп, эзгулик эса ҳаммиса голиб.

Ҳайвонлар тўғрисидаги "Сусамбил" эртагини олайлик. Эртақ қахрамонлари — ҳўкиз, эшак, хўроз, икки каламуш ва арилар ота-боболари оруз қилган афсонавий "Сусамбил" маконига боришни мақсад қилади. Зеро, бу макон "ўтининг бўлиқлиги, сувининг тиниқлиги" билан дунёга машҳур. Қахрамонлар машаққатли йўлда бирлашиб, турли қийинчилик ва синовларни мардонанвор ёнгиб ўтишади. Эртақ эзгуликни улуг'лайди ва болажонларга дўстлик, ҳамжihatлик каби энг олиё инсоний фазилатлар ҳақида билим беради.

Оғзаки ижоднинг бошқа жанрлари сингари эртақ ҳам абадиятга дахлдор. У узок ўтмиш жанри ҳисобланса ҳам ёш қалбларни тарбиялайверади.

Толибжон ҚОСИМОВ,
талаба

«Ma'rifat» Mahorat Maktabi

«Келин танлаш» сирлари

Факультетимиз кутубхонасидан чиқаётиб, кўринишидан бамаъни, хушбичим икки аёлга кўзим тушди. Ёшлари 40-45 атрофида эди чамаси. Сал юриб, ҳайратдан кўзлари катта-катта бўлиб кетган дугонамга йўлиқдим. Унинг сўзларига қараганда, ҳалиги икки

аёл совчилик «савдо»си сабаб, факультетимизга қадам ранжида қилишган экан. «Келинликка номзод»лар бироз тўлароқдан келган, сочлари қора ва узун, қадди-бастаи «ўзига яраша» бўлиши керак эмиш.

— Шунақа ўртоқларингиз бўлса, манзили, телефон рақамларини беринг, — дейишибди яна.

Нуқтаи назар

Санаб ўтилган шартларни эшитиб, кулишни ҳам, йиғлашни ҳам билмай қолдим. Наҳотки, шу даражага етган бўлсак?

Қизик, дарсга кирар эканман, яна ўша «таниш» аёлларга дуч келдим. Улар эшик олдида туриб, талабларига жавоб берадиган қизларни «имтиёзли» рўйхатга қайд этиб олишарди. Бири иккинчисига қараб, «Э, манавинининг димоғи осмонда экан», деса, иккинчиси «Кўявер, ўзимиз қўлга оламиз» қабилида «мазмунли» суҳбат қураётган бу «совчилар»ни кўриб, келин танлашнинг яна бир сиридан воқиф бўлгандек бўлдим... Аммо бошимда саволлар уя курди. Инсонга унинг ташқи кўриниши орқали, бир сониянинг ўзида баҳо бериб бўларканми? Оила қуриш, икки инсоннинг тақдири мана шу тахлит белгиланадими? Сиз бу саволларга қандай жавоб берган бўлардингиз?

Мавлуда МЕЛИКУЛОВА,
ЎЗДЖТУ халқро
журналистика факультети
талабаси

К.шнинг совуқ кунларида чарқок сезгандек бўласан киши. Шамолдан безиб, ҳар ким ўзини иссиққина жойга ургиси келади. Бироқ ўқиш, турмуш ташвишлари билан, истайсизми-йўқми, кўчага чиқишга мажбур бўласиз.

Кунлардан бир кун «соатлаб» кутилган автобусга чиқдим. Транспорт йўловчилар билан тўла, бўш жой йўқ эди. Чарқокнинг зўрлигидан ҳайдовчи олдида турган бўш курсини ўтириш учун сўрадим. Ҳайдовчи менга қошларини чимириб қаради-да, «Курси текинтомоқ студентлар учун эмас!» — деб тўнғиллади. Унинг гапларига муносив жавоб қайтармоқчи эдим, лекин япон халқининг «Энг кучли инсон — жаҳли чиққанда уни жиловлый олган кишидир», деган мақоли

«Чиптани текинга олмаганмиз»

ёхуд худбинлик чангаллида

ёдимга тушиб, сукут сақлашни афзал билдим.

— Қийналса қийналаверсин, барибир, пул тўламайди, «проездной»и бор, — ўз-ўзига гапиргандек гўдранди ҳайдовчи. Бўғзимга нимадир тикилди. Бу гаплардан кейин ўзимни тутишим қийин эди.

— Биз — талабалар ҳам ойлик йўл чиптасини текинга эмас, ота-онамиз пешона тери билан толган пул эвазига сотиб оламиз. Сизнинг ҳам фарзандларингиз бордир. Тушуниш ўрнига жеркишингиз нимаси? Сизда инсонийлик фазилатларидан заррача ҳам қолмабди-ку!

Гапларимдан туюқиб кет-

ган ҳайдовчи «Сендака ақл ўргатувчи етмай турганди ўзи», деб, мени автобусдан тушириб юборди.

Шу дамда у инсонийликдан йироқ киши сифатида кўз ол-

Afsus

димда гавдаланди. Энг афсусланарлиси, менга ҳайдовчининг кўполлиги эмас, атрофимдаги одамларнинг бепарволиги, яққол кўриниб турган ҳақиқатдан сўқирлардек кўз юмиши алам қиларди. Шу тобда, халқ шоири Абдулла Ориповнинг

«Ҳаётнинг поёнсиз уммони ичра,

Бор шундай ғариблар — темирлар хиссиз», деган мисралари хаёлимдан ўтди. Наҳотки, айримларнинг кўксидagi юрак темирга айланиб улгурган бўлса?

Йўлларда, транспорт воситаларида талабаларнинг камситилишга кўп дуч келаман. Баъзи ҳолларда, талаба учун автобусга чиқиш ҳам, сўралган бекатда тушиш ҳам муаммо. Айрим бадқовок назоратчилар, ҳайдовчилар ноҳақ эканини ҳамма билади. Лекин ҳамма бепарво. Наҳотки... Бефарқлик, фақат ўзимиз

учун яшаш, худбинликнинг машъум кутқусидан қачон кутуламиз? Умр чорраҳаларида қийинчиликларни бошимиздан ўтказиб, хиссиз тошга айланиб бораётганимизни қачондир сезамизмикан? Биз дунёни — бешафқатликда, ҳаётни — риёкорликда айблаймиз. Аслида эса риёкор ҳам, бешафқат ҳам ўзимиз эмасми?

Дунёни гўзаллик кутқаради. Қалб гўзаллиги, меҳр-муҳаббат. Яхшилик қилишдан, инсонларга меҳр улашишдан чарчаманг! Дейл Карнеги айтганидек, «Ўзгаларга улашилган қувонч, бир кун келиб ўзингизга қайтажак!»

Одина ҚУЛМУРОДОВА,
ЎЗДЖТУ халқро
журналистика
факультети талабаси

УЯП ТАРМОҚНИНГ ТЎРТИНЧИ АВЛОДИ

Мобиль алоқа тармоғининг навбатдаги тўртинчи авлоди Япониянинг Токио, Осака ва Нагоя шаҳарларида ишга туширилди. Янги турдаги симсиз мулоқот тизими ахборотларни узатишнинг LTE технологияси асосида ишлайди. «Электрониста» манбасида бу ҳақда маълум қилинди.

Мазкур хизмат тури мамлакатдаги энг йирик мобиль алоқа оператори бўлган «НТТ Докомо» («NTT DoCoMo») компанияси томонидан амалга оширилмоқда. Таъкидланишича, бош станциядан абонентга маълумотларни узатиш тезлиги бир сонияда 37,5 мегабит(Мбит)ни ташкил этади. Тескари йўналишда (яъни фойдаланувчидан станцияга) эса бир сонияда 12,5 Мбит ҳажмдаги ахборот етказилади. Қўшимча LTE ускуналар ўрнатилган бинолар (масалан, Токио аэропортида) тезлик бир сонияда 75 Мбитгача етishi мумкин экан. Бу эса ўз навбатида замонавий HSPA серверларининг ахборот алмашиши қувватидан 10 баробар катта тезлик дега-нидир.

Хозирча компания фақат компьютерларга ахборот жўнатиш билан боғлиқ хизматларни таклиф этмоқда. 4-Жи (4G) хизматига эга телефонларни эса компания 2012 йилнинг март ойларида чиқаришни режалаштирган. Эътиборлиси, агар фойдаланувчи LTE тизимга уланган бўлиб, хизмат доирасидан четга чиқса, у ҳолда автоматик тарзда тармоқ FOMA учинчи авлод алоқа сервери асосида ишлай бошлайди.

— 4-Жи мобиль алоқа тармоғининг тўртинчи, муҳими, истиқболли авлоди ҳисобланади, — деди компаниянинг ижрочи директори Рюдзи Ямада. — Бунда ахборотлар ўта катта тезликда узатилади ва товушли алоқа ҳам юқори сифатли бўлади. Яна маълум қилинишича, LTE инфраструктурасини ривожлантириш учун компания жорий йилнинг март ойларига қадар 400 миллион доллар маблағни инвестиция сифатида ажратишни режалаштирган. Ушбу сармоғ минглаб қўшимча станцияларни ўрнатиш учун ҳам сарфланади. Бу тахминан Япониянинг 7 фоиз аҳолиси тўртинчи авлод тармоғидан фойдаланиш имконига эга бўлади, дегани. 2015 йилга келиб эса мамлакат аҳолисининг 70 фоизи мазкур турдаги хизматдан фойдаланиши кутилмоқда.

ИЛК ЮЛДУЗЛАРДАН БИРИ

Буюк Британия ва АҚШ олимлари томонидан кoinотдаги энг дастлабки юлдузлардан бирининг қолдиқлари топилди. Уларнинг таъкидлашича, семовий жисм тахминан 13 миллиард йил олдин парчаланиб кетган бўлиб, ундан фақат самога чиқарилган газсимон булут қолган экан. Мутахассисларнинг мавзуга бағишланган мақоласи «Сайнс» нашрида чоп этилди.

Тадқиқотда астрономлар юлдуздан қолган булутнинг атомлари таркиби уни ўраб турган атрофдаги само зарраларига мутлақ ўшамаслигини аниқлашди. Уларнинг тахминига кўра, қадимий юлдуз фақат водород ва гелийдан иборат бўлган. Олимлар фикрича, ихтиро борлиқнинг дастлабки шаклланиши даврида қандай ҳодисалар рўй берганини ўрганишда янги манба вазифини ўташи мумкин. Бунда, хусусан, космологияда «қоронғу асрлар» дея номланган, илк юлдузларнинг шаклланишидан аввалги давр кўзда тутилган.

Жараёнда иккита обсерваторияда иш олиб бorgan олимлар улкан газли булутнинг таркибини таҳлил этишган. Буни улар квазар, яъни ўта ёруғ галактикалар нурлари ёрдамида амалга оширган. Изланиш пайтида газсимон булут Қўшдан 25 баробар катта экани ҳам маълум бўлди.

ХОТИРАНИ МУСТАҲКАМЛАЙДИ

Massachusetts штатида изланиш олиб бorgan олимлар олманинг яна бир фойдали хусусиятини аниқлашга муваффақ бўлди. «Компьюлента» манбасида келтирилишича, мевада бош мия ҳужайраларини парчала-нишдан сақлайдиган моддалар бор экан. Тажиба туфайли эндиликда мутахассислар хотираси сусайганидан шикоят қилувчи кексаларга кўпроқ олма истеъмол қилишни тавсия этадиган бўлди.

ЭЪТИБОРСИЗ БЎЛМАЙЛИК!

Олов — тилсиз ёв, дейдилар. Шу боис хонадонларда, жамоат жойларида ёнгинага қарши барча эҳтиёт чоралари кўриб қўйилиши зарур. Бунда ёнгин хавфсизлиги ҳодимларининг мас-лаҳатлари ва кўмагига таяниш, айниқас, фойдали. Шу мақсад-да Олмазор туманидаги 224-умумтаълим мактабида ёнгин хав-фсизлиги оид «Эътиборсиз бўлмайллик!» шори остида ўқув-чилар билан учрашув ўтказди.

Учрашув давомида ёнгин эҳтиёткорлик чоралари, мактабда электр жиҳозларидан тўғри ва мақсадли фойдаланиш бўйича тушунтириш ишлари олиб борилди. Шунингдек, тадбирда таъ-кидландики, айрим кишиларнинг эҳтиётсизлиги ёки эътибор-сизлиги туфайли ўт чиқиб ҳолатлари юзага келади. Томга ёнгин кетганда эса уни бартароф этиш анча қийин. Томдан бош-ланган ёнгин тўсинларни ёндириб, бир зумда уйни қуршаб олиши мумкин. Шу сабаб ёнгиннинг олдини олиш учун ана шу офатни келтирувчи қутилмаган ҳодисаларга қарши кураш қондаларига риоя қилиш, газдан, электр ускуналаридан тўғри ва ҳушёрлик билан фойдаланиш, тез ёнғичи нарсаларни олов-дан асраб, хавфсиз жойларда сақлаш зарур. Шундагина биз кўнгилсиз ҳодисаларнинг олдини олган, оила ва давлатнинг моддий зарар қўришига барҳам берган бўлаемиз.

Суннатилла АБИДОВ,
12-ҳарбийлаштирилган ёнгин хавфсизлиги отряди
26-қисм бошлиғи ўринбосари, капитан

Илмий янгилик кемирувчи-лар устидан изланиш олиб бо-рилаётганда маълум бўлди. Яъни жараёнда олимлар бир гуруҳ кемирувчиларга олма ва унинг шарбати, қолганларга эса умуман мева беришмаган. Яқунда эса жонзотларнинг би-ринчи гуруҳи махсус лабиринтдан бошқаларга нисбатан тезроқ чиқа олгани кузатил-ди.

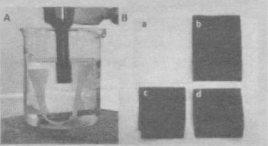
Сўнгра кейинги босқичда кекса ёшли кўнгилли кишилар тажрибага жалб этилди. Уларнинг дастлабки гуруҳига кўни-га 2-4та олма ёки 2-3 пийла мева шарбати берилган. Қол-дан сўнг махсус ўрточа мураккабликдаги мантиқий масалалар ва маълумотни ёдда сақлаб қолиш бўйича машқлар бажарилганда, иштирокчилар ҳар хил кўрсаткичларга эга бўлган. Аниқроғи, олма ёки унинг шарбатини мунта-зам истеъмол қилганлар синозда деярли қийинчиликка дуч келмаган.

Шундан сўнг мутахассислар тадқиқот яна бир қарра олма(ёки унинг шар-бати)ни истеъмол қилиш миёни оксидланиш стресси номини олган таъсир-дан химоя қилади, деган фикрга келган. Чунки бу жараён туфайли кекса-ларда хотира сусайиши кузатилиб, бунинг олдини олиш учун таркибда ан-тиоксидант моддалар бор махсулотларни истеъмол қилиш зарур. Олма эса бунда айни мундоқ бўлади.

НАНОҚОППАМА БАКТЕРИЯДАН ҲИМОЯ ҚИЛАДИ

Кумушнинг инфекцияларга қарши курашиш хоссалари қадимдан маълум. Исроиллик олимлар эса унинг мазкур хусусиятларини замонавий технология ютуқлари билан уйғунлаштиришни таклиф қилди, дейила-ди «ФизОрг» манбасида.

Бар-Илан университети қошидаги Нанотехнология ва замонавий материаллар институти олими Арон Геданкен раҳбарлигидаги бир гуруҳ тадқиқотчилар микроскопик зарраларни қозғаш жойлаштиришнинг алгоритм нуктаи назаридан содда, ammo самарали усулни иш-лаб чиқди. Мутахассисларнинг айтишича, зар-ралар инсон соч толаси диаметридан 50 000 марта кичик экан. Уларни қозғаш жойлаштириш технологияси эса қуйидаги-ча амалга оширилади. Қозғаш кolloид (кристалланмайдиган) кумуш эритмаси-га туширилади, сўнгра унга ультратовуш орқали таъсир қилинади. Реакция пайтида қозғашда ювилиб кетмайдиган кумуш қатлами пайдо бўлади. Тадқи-қотчиларнинг айтишича, асосий моддалар концентрацияси ва ультратовуш таъ-сир вақтини турлича белгиланган ҳолда, 90-150 нанометр қалинликдаги қат-ламларни ҳосил қилиш мумкин.

Рентген таҳлили, электрон микроскоп ёрдамида сканерлаш каби усуллар орқали янги технологиянинг самараси ўз тасдиғини топди. Қолаверса, ку-муш нанозарралари билан қолганган қозғаш бактерияларга қарши курашиш хоссаларига эга экани ҳам аниқланди. У озиқ-овқат махсулотларининг тез бу-зилишига олиб келадиган қатор бактерияларни ўтказмаслик хусусиятига эга-дир. Шу сабаб келгусида мазкур материалдан турли егуликлар учун ўрама сифатида фойдаланиш мумкин. Эътиборлиси, махсулотларни «кумуш қозғаш» ёрдамида сақлаш ҳозирда кенг қўлланиладиган емакларни термик қайта иш-лаш ва музлатиб қўйишдан ҳам анча фойдали ва самарали бўлиши тажриба-да маълум бўлган.

РАНГНИ ФАРҚЛАЙ ОЛМАЙДИ

Ғарбий Австралия ва Квинсленд университетлари олимлари наҳанг балиқ(акула)ларнинг 17та турини ўрганиб, бу жонзотлар рангларни фарқлай олмаслигини аниқлашди. Бу ҳақда «Нейчж биосайнс» нашри-да хабар берилди.

Мутахассислар сув ҳайвонларининг кўз тўр пардасида рангларни сезади-ган фақат бир турдаги кўриш ҳужайралари бор эканини аниқлашди. Қиё-сал учун айтиш жоизки, инсон кўзида бундай ҳужайраларнинг кўк, яшил ва қизил тури кузатилади. Айнан уларнинг ёрдамида одамлар турли рангларни фарқлай олиш қобилиятига эга.

— Наҳанглар уларнинг эътиборини тортган нарсени топиш учун рангни аниқлашдан кўра умумий фонда ўша буюмни аниқ кўриши кифоя экан, — деди тадқиқотчи Дик Грин. — Эндиликда буни билган ҳолда наҳанглар эъти-борини тортмайдиган чўмилиш кийимлари ва сёрфинг тахталарини, шунинг-дек, акула тушмайдиган балиқ овлаш тўрларини ишлаб чиқариш имкони ту-ғилди.

Наргиза РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ

«Мақтаб таълимини ривожлантириш» лойиҳасининг 2-фазаси доирасида

Ўзбекистон Республикаси божхона чегараси орқали олиб ўтиладиган товарларнинг дек-ларация ҳужжатларини расмийлаштириш («Вақтинча сақлаш» — им-70, «Эркин муомалага чиқариш» — им-40, «Божхона оғбори» — им-74), шунингдек, товарларни божхона оғбори-да сақлаш бўйича хизмат кўрсатувчи ваколатли ташкилотлар ўртасида тендер савдосини эълон қилади.

Иштирокчилар ўз танлов таклифларини 2011 йил 28 январь соат 15:00гача қуйидаги ман-зилга тақдим этишлари мумкин:

Халқ таълими вазирлиги

«Мақтаб таълимини ривожлантириш» лойиҳаси
Манзил: Ўзбекистон Республикаси, 100008, Тошкент шаҳри,
Мустақиллик майдони, 5-уй.
Телефон/факс: (+99871) 239-14-82, 239-45-47, 239-13-43
E-mail: bep4598uzb@gmail.com

Қўшимча маълумот учун Лойиҳанинг харидлар бўйича маҳаллий маслаҳатчиси Улуғбек Ғаниевга мурожаат қилишингиз мумкин.

Қашқадарё вилояти Косон тумани-даги 14-умумий ўрта таълим мактаби томонидан Азизов Самад Ҳашемиевич берилган О'Р-А N; 1049440 рақамли шаходатнома йўқолганига сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий уни-верситети маъмурияти ва Касаба уюшма қўмитаси, Кимё факультети «Табий бирикмалар кимёси» ка-федраси профессори, кимё фанлари доктори **Йўлдош ҚУШМУРДОВНИНГ** вафоти муносабати билан унинг яқинлари ва оила аъзоларига таъзия билдиради.

ЎЗБЕК НИМА ДЕЙДИ?

(Давоми.
Боши ўтган сонларда.)

Кутилган натижага эришолмай, кайфияти, руҳи тушган одам таърифида:
— Хафсаласи пир бўлди...

Бажариб бўлмайдиган иш, ууддалаш мушкул юмушга:
— Кумга қозик қоқилмас...

Кўлидан келмаган, ўзи етолмаган нарсани қоралаган одамга:
— Куйруққа бўйи етмаган тулки «Пуф, сассиқ!» деган экан...

Кўрққани, шовгани ва мулзам бўлганидан ўзини кўярга жой тополмай қолган одамга:
— Сичқоннинг ини минг танга бўлиб кетди (қолди)...

Обрў-эйтибор топиш ва сақлашнинг мушкуллиги хусусида:
— Обрў мисқоллаб келиб, ботмонлаб (қадоқлаб) кетади...

Кичик давлат, бойлик, мансабдан ўзини йўқотиб кўйган одамга:
— Кўрмаганнинг кўргани қурсин...

Қавм-қариндош, ёр-биро-

дарга суйниш, уларнинг борлиги афзаллигига:
— Қора кўрсанг — қорнинг тўқ...

Инсоннинг феъли-хўйи тор ё кенглиги унинг табиятини белгилаши ҳақида:
— Торга тор дунё, кенга кенг дунё...

Ишониб бўлмайдиган одам, беэйтибор бола-бақрага:
— Талқон еб сувга (буюр) юборадиган...

Безори, ҳамманинг тинчини бузиб, хунук қилиқ қиладиган одамга:
— Текканга тегиб, тегмаганга кесак отади...

Мезбон меҳмонга дастурхон ёзиш билан бирга чирой очилиши ҳам зарурлиги борасида:
— Таом эгаси билан ширин (тотли)...

Ўзаро хуфия тил бириктириш, жинояткорона муросасозлик танқиди:
— Сен менга тегма, мен сенга тегмайман...

Ўз ишининг устасига мурожаат-илтимос қилганда:
— Сиздан нима кетди...
— Карнайчидан бир пуф...
— Иш устасидан кўрқар...

Боладан неваря-эваранинг ёқимтойлиги хусусида:
— Уригидан данаги (ширин)...

Тайёрга айёр, фирибгар, манфатпараст одамларга:
— Ўроқда йўқ, машоқда йўқ, хирмонда ҳозир...

Фойдага очиккўнгил, зарарга қовоғи солиқ кимсаларга:
— Оларда кирар жоним, берарда чиқар жоним...

Қиз болага туғилганидан сеп йағадиган ўзбек оиласи таърифида:
— Қизингни бешикка сол, сепини сандиққа (сол)...

Мушкул, оғир, ташвишли кунларда, юртга ёв оралаганда мардлар фавқуллодда қаҳрамонлик кўрсатишлари борасида:
— От бошига иш тушса — сувлиқ билан сув ичар...
— Эр бошига иш тушса — этик билан сув кечар...

Беҳафсала, ялқов одам танқиди:
— Арава синса — ялқовга ўтин...

Ўрнига тушган, ярашиқли, бирбирига муносиб одам, нарса-буюм, фаолият ҳақида:
— Узукка кўз кўйгандек...
— Олтин узукка ёқут кўз кўйгандек...

Ajdodlar odobi

Ноўрин, бевақт таваккал қилмаслик, қинғир ишга қўл урмаслик, қалтис ишнинг хавфи борасида:
— Ўт билан ўйнашма...

Ўта айёр, товламачи, фирибгар кимсага:
— Илоннинг ёғини ялаган...

Ҳаракат, илгарилаш, меҳнат мақсадга етказиши ҳақида:
— Қимирлаган қир ошар...

Ҳалоллик, тўғрилиқнинг олий қиёси:
— Она сугидай ҳалол...
— Она сугидай покиза...

Инсофли, диёнатли, тақводор одам таърифида:
— Бузоқнинг ҳақи бор деб сизирнинг сутини ичмайди...

Мол-ҳоли, буюм-мулкни бозорга олиб чиққан одамга:
— Молини бозорга солган одам айбини айтиб сотади.

Икки қиёфали, иккиюзламачи одам танқиди:
— Кўча — хандон, уй — зиндон.

**Маҳмуд САТТОР
(Давоми бор.)**

XX аср миллий маданиятимиз, ўзбек халқи тарихида донишманд адиб Асқад Мухтор ўчмас из қолдирди. Ўз таъбири билан айтганда, у одамлар ва дунёни кўнгил кўзи билан кўриб, асарларида тасвирлади. Ёзувчининг кенг қамровли роман ва повестлари, классик ҳикоялари, фалсафий теран шеър ва дostonлари, драмалари, жаҳон драматургиясидан қилган баркамол таржималари ўзбек адабиёти хазинасидан муносиб ўрин эгаллади.

Асқад Мухтор ижоди миллий адабиётимиз тарихида ўзига хос бир даврни ташкил этади. Адиб бой меросининг давр синовларидан ўтган энг яхши намуналари халқимиз маънавий дунёсини бойитишда, айниқса, ўсиб келаётган ёш авлод тарбиясида беминнат хизмат қилишда давом этаверади.

ёзмагани учун раҳмат.

Шоир учун асосий иш — кўнгил кўзи билан кўриш; қоғозга тушириш эса — касб.

Физикада оқибат сабабга тенг. Ахлоқда ҳам шундай.

Асқад МУХТОР

ҳаракат ва вазиятларини аввал тасаввур этамиз, кейин тасвирлаймиз. Жюль Верн ўзи кўрмаган шаҳарларни, масофаларни, ўлкаларни тасвирлаган, унинг бу тасвирлари ҳақиқатга яқин; Жонатан Свифт Марснинг йўлдошларини улар кашф қилинишидан 150

ҲАЁТ ВА ИЖОД ҲАҚИДА ЎЙЛАР

Китоб — бойлик. Лекин сотиб олингани эмас, ўқилгани.

Кичкина бир яхшилик қилиш учун ҳам одам (балки буюк одам) бўлиш керак; катта ёмонлик қилишга кичик одам ҳам қодир.

Адабиёт фан-техника инқилоби даврида ҳам инсон билан иш кўриши керак. Экзюпери мақтаган самолётлар ҳозир ҳеч нарсага ярамай қолди. Лекин Митти Шахзодаси ҳали узоқ яшайди.

Одиссей арвоҳларни ўзи билан сўхбатлашишга кўндириш учун улар-

га ўз қонидан бериб тирилтиради. Ёзувчи тарихий шахслар ҳақида ёзганида шундай қилиши керак.

Шоир бўлиш яхши, шоирлик даъво қилиш ёмон.

Қалам сўзнинг соясини чизади.

Илгари мен абстракт санъатини тушунмас ва ҳазм қила олмас эдим. Инсон самога учиб, космос даври бошлангач, бу санъатга қизиқиб қолдим. Абстракт санъати Космос образининг эстетик ибтидоси бўлсамикан?

Юрак қони билан ёзган одам узун ёзолмайди.

Кимнингдир ёзганига офарин, кимнингдир

Истеъдод нималигини, таркибий қисмларини билмайману, тасаввур салоҳияти унинг жуда муҳим жиҳати эканига аминман. Биз қаҳрамонларимизни, уларнинг

ИЖОДИЙ КЕЧА

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида атоқли адиб, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Асқад Мухтор таваллудининг 90 йиллигига бағишланган ижодий кеча бўлиб ўтди.

Тадбирда таниқли шоир ва ёзувчилар, олимлар, талабалар ҳамда адибнинг яқинлари иштирок этишди. «Асқад Мухтор деганда кўз ўнгимизда адабиётни виждон деб билган шахс гавдаланади», — деди Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шо-

ири Абдулла Орипов. Унутилмас устоз, беназир шоир ва носир, моҳир муҳаррир, ажойиб инсон Асқад Мухтор ҳақида шоғирдлари ёрқин хотираларини ёдга олишди. Адабиётшунос олимлар И.Фафуров, Ш.Ризаев, Маҳмуд Саъдий Асқад Мухторнинг фалсафий мушоадаларга бой ижоди, жаҳон адабиётидан қилган сара таржималари хусусида сўз юритишди.

Б.ФАЗЛИДИНОВ

ТАЙЁРГАРЛИК — ГАЛАБА ГАРОВИ

Халқ таълими вазирлигининг «Спорт ойлқлари»ни ташкил этиш тўғрисида»ги буйруғи асосида юртимизнинг барча мактабларида спорт тadbirlарининг биринчи босқичи бошлана кетди. Пойтахтимизнинг Хамза туманидаги 231-мактабда ҳам ўқувчилар ўртасида олдинги синфлар, кейин мактаб микёсида бўлиб ўтадиган мусобакаларга тайёргарлик қизгин кечмоқда. Болаларда спортга қизиқиш уйғотиш, мактаблардаги

жисмоний тарбия ўқитувчиларининг малакасини ошириш, шунингдек, жисмоний тарбия бўйича иқтидорли ва илғор ўқувчиларни аниқлаш мақсадидида ташкил этилаётган тadbirlарни бир ой давомида ўтказиш кўзда тутилган.

— Мусобакаларда кимнинг галаба қозониши тайёргарлик жараёнига боғлиқ, — дейди мазкур таълим муассасасининг жисмоний тарбия ўқитувчиси Соҳиба Турахўжаева. — Айниқса, бошланғич синф ўқувчилари

«Sport oylıkları»

ри миллий спорт ўйинлари бўйича бошқача иштиёқ ва қизиқиш билан машгулотлар ўтказмоқда. Янги иқтидорларни кашф қилишга қаратилган мусобакаларда ўқувчилар жисмоний тарбия бўйича олган назарий билим ва кўникмаларини тест ва ёзма ишлар орқали синовдан ўтказиш ҳам кўзда тутилган.

Машгулотлар жараёни кузатиб, кўпчилиқ ўқувчилар учун дебоча мусобақа вазифасини ўтаётган, уларнинг билим ва имкониятларини синовдан ўтказиб, спортга фахр қизиқишини уйғотишга хизмат қилаётган «Спорт ойлқлари»нинг ахамияти бекиёслиғига амин бўласиз.

Санобар ЖУМАНОВА

БИЗ ҲИНАГАН ҲИИИЛЛАР

... Хаммамиз ҳам қачондир бола бўлганмиз. Баҳорнинг ташрифини энтиқиб кутганмиз. Қорли-қировли кунлар ортда қолиб, вужудимизни бобоқўёш меҳр нурлари билан илита бошлаши юрагимиздаги ҳаётсеварлик туйғуларини оширади, олислардан қулғимизга қалинган қувноқ болалар қийқириғи хотиралар қатини титқиллашга ундайди. Лекин бу хотираларнинг энг қадрилиси, ёдда қолгани — биз болалиқда ўйнаган ўйинлардир.

Халқ ўйинларининг сони-саногй йўқ, бировимиз билганимизни бошқамиз ўйнамаган бўлишимиз мумкин...

Мактаб ҳовлисида янграётган ўқувчиларнинг овози ишонганми ёритиб юборгандек бўлади.

- Оқ теракми, қўк керак?
- Биздан сизга қим керак?
- Сайраб турган тил керак.
- Тилларнинг қайсиси керак?
- Ҳша фалончи (ойи) бойи керак.

Кейин кимнингдир югургани, бошқаларнинг шовқин-сурони эшитилади.

Бир муддат болалиқ хотираларига ғарқ бўлман...

Qadriyat

ларини аниқлаб олиш учун сардорлар белгиланади. Қолган иштирокчилар ёши, жисмоний имкониятига қараб тенг-тенги билан отлашиб келади. Масалан, ер ва осмон, ит ва мушук...

Отлашиб келганлардан бири ёки иккаласи бараварига:

- Ерни оласизми, осмонни? — деб сўрашди.

Сардорлар навбати билан бу номлардан ўзлари хоҳлаганини айтади. Шу тарзда жамоалар таркиби аниқланади.

ни олиб қайтади. Ким охирида қолса, ўз таёғини маррага қадайдди.

Мўлжалли аниқ олган иштирокчилар эса ўз таёғлари узунлигига тенг масофада олдинга қараб силжийди. Маррага етиб келган иштирокчи, бошқалар ҳам маррани эгаллагунча ўйиндан қичиб туради. Энг охирида қолган иштирокчи мағлуб бўлади.

«Қурма таёқ» — болаларда мерганлик, эпчиллик қобилиятларини оширади.

ЧИЛЛАК

Болалиқ йилларимизнинг энг сеvimли ўйини — чиллак кўп минг-йиллик тарихга эга. Унинг қатнашчилари икки киши ёки тенг таркибга эга икки гуруҳ бўлиши мумкин. Чиллак икки қўрғинида ўйналади: зувуллатари ва тугди.

Бу ўйин учун кўй ёки эчкининг орқа оёғи қопилмаган пойча суюғи тозалаб олинади.

Қатнашчилар кўзларини юмиб туришади, гуруҳ сардорлари навбатманавбат оқ суюқни кучи етган масофага отишади. Суюқнинг ерга урилиб, тарақлаши эшитилгандан сўнг, уни иргитган бола:

— Бўлди, — дейди.

Кейин ҳар иккала гуруҳ аъзолари суюқни қидиришга тушади. Уни биринчи бўлиб топган бола боши узара кўтариб:

— Топдим, — деб бақиради-да, маррага қараб юғради.

Рақиб жамоа аъзолари уни таъқиб қилади, ушлаб, қўлидан суюқни тортиб олишга уринади. Қочаётган бола суюқни қўлма-қўл гуруҳдошларига узатиши мумкин. Суюқни маррага етказиб келган жамоага бир очко берилади.

Олдиндан келишиб белгиланган очкони жамғарган жамоа ўйинда голиб бўлади.

ҚУРМА ТАЁҚ

«Қурма таёқ» (қурилган таёқ) ўйинида бир неча бола(соли чекланмайди) иштирок этади. Иштирокчиларнинг ҳар бирида чўпон таёғи (бу ўйинни кўпинча мол боқишга қичқан болалар ўйнашади) бўлиши шарт.

Иштирокчиларнинг «оқсоқоли» ҳамма болаларнинг таёғини икки қўли билан сиқимлаб, боши устидан ошириб ташлайди. Таёқлар бир-бирининг устига тушади. Энг пастда қолган таёқнинг эгаси ўз таёғини белгиланган маррага элтиб, ерга қадайдди. Шу ердан одимланиб, бошқалар таёқ отадиган жой белгилаб олинади.

Иштирокчилар навбати билан маррадаги таёққа қаратиб ўз таёғини отади. Мақсад — қурилган таёқни уриб йикитиши. Ким қурилган таёқни мўлжалга ола билса, ўз таёғини олиб қайтади. Мўлжалга тоғмаган таёқлар бориб тушган жойида ётаверади.

Барча қатнашчилар таёқларини отиб бўлишгандан сўнг қурилган таёқнинг эгаси билан бирга таёқларини олиб қайтиш учун юғради. Эпчиллар таёғи-

Хар икки қўрғинида ҳам ўйин рақибларнинг биттадан вақили соп (бош бармоқдан йўғорноқ бир метрлар чамасидаги тол, тут, юлғун ёки боршқа танаси силлак, чидамли дарахт шохидан асалади) билан чиллакни (юқоридаги каби дарахтларнинг қўрсақчи бармоқ йўғонлиғидаги шохидан бир қаричлар чамаси кесиб олиниб, икки учи пичоқ, теша ёки болта билан йўналади) ерга туширмасдан уриб туриши(чийлаши)дан бошланади.

Кайси томон соп билан чиллакни ерга туширмай кўп чийласа, ўйинни бошлаш ҳуқуқини кўлга киритади.

Зувуллатарида ерга кенг доира чизиб олинади. Бу — марра. Маррнинг ўртасидан чиллакни кўйганда соп сизгадиган даражадаги ариқча қозилади. Сўнгра жамоа аъзолари навбати билан ариқча устига қўйилган чиллакни соп билан кўчириб, иложи борича узокроқ масофага уриб юборади.

Рақиб жамоа вақиллари чиллак чўпини бориб тушган жойидан маррага қараб иргитади. Агар чиллак марра ичига келиб тушса, навбат кейинги ўйинчига берилади. Чиллак чўпи доирага киримаса, уни отган ўйинчи соп билан чўп учига уриб, ердан кўчиради ва уриб юборади.

Шу ҳаракат уч марта такрорлангандан сўнг чиллак бориб тушган еридан маррагача одимлаб ўланади. Бир одим жамоа ҳисобидидаги бир очко саналади. Шу ҳолат ўйинчи урган чиллакни рақиблар маррага киритгунча давом этади.

Кайси жамоа ёки ўйинчи ўйин бошида келишиб олинган очкони олдин тўпласа, голиб саналади. Шундан сўнг ўйиннинг иккинчи — энг қизиқарли босқичига ўтилади. Голиб жамоа ўйинчиси қайтадан соп билан чиллак чўпини чийлайди. У чиллакни ерга туширмай неча маротаба чийласа, шунча бору соп билан уриб боради. Чиллак чўпи сўнгги бориб тушган жойдан мағлуб жамоа вақили кўтариб олади-да:

— Яқмам, дуққам, чарқи фалак, қовун пўчоқ... зув-в-в-в, — деб нафас олмаздан маррага томон юғради.

Агар зуваётган ўйинчи маррага етмасдан нафас оلسа, шу тартиб яна такрорланади. Уйин мағлуб жамоа аъзолари шартни бажариб, маррани эгаллашлари билан яқунланади.

ОҚ СУЯК

«Оқ суюқ» ҳавонинг очиқ кунлари тунги пайт, тенг таркибга эга икки гуруҳ ўртасида ўйналади. Гуруҳ аъзо-

ЖШОДА — ЖЧ-2030 ТА НОМЗОД

Жанубий-шарқий Осиё давлатлари Ассоциацияси (ЖШОДА — ASEAN) 2030 йилги футбол бўйича жаҳон чемпионатини ўз майдонларида қабул қилишга доир талабнома тузишга қарор қилди, деб ёзди «sportbusiness.com» манбаси.

Мундиални ўтказиш бўйича талабнома ёзиш таклифи ЖШОДА таркибига кирувчи бир қанча мамлакатлар — Бруней, Вьетнам, Индонезия, Камбоджа, Лаос, Малайзия, Мьянма, Сингапур, Таиланд ҳамда Филиппин давлатлари ташқи ишлар вазирлари учрашуви чоғида билдирилди.

— Мазкур қўшма талабнома минтақамизнинг халқаро майдонда танилишига ва ташкилот таркибига кирувчи давлатлар фуқароларини ўзаро бирдамлаштишга чорлайди, — деди Сингапур футбол федерацияси президенти Зайниддин Нордин.

Футбол бўйича ЖЧлар тарихида фақатгина бир маротаба мундиал икки мамлакат ҳудудида ўтказилган (2002 йили Япония ва Жанубий Корея). Агар 2030 йилги чемпионат ЖШОДАда кечса, ушбу рўйхат кенгайди.

ИЙНИНГ ЭНГ ЯХШИ БОКСЧИСИ

Жаҳон боксчилар уюшмаси (WBC) ортда қолган 2010 йилнинг ўзига хос сарҳисобини ўтказди. Унга қўра, урта вазн тоифасидаги иқтидорли боксчи Серхио Мартинес эски йилнинг «Энг яхши боксчиси» деб топилди.

Жан Паскаль ва Бернард Хопкинс ўртасида кечган шиддатли учрашув эса муҳлис ва мутахассислар ҳамда журналистлар ўртасида ўтказилган сўровда «Йилнинг энг яхши жанги» деган шарафга лойиқ қўрилди.

Мутлақ вазн тоифасидаги амалдаги чемпион Виталий Кличко эса WBC таснифидаги чемпионлик камарини энг ишончли ҳимоя қилган спортчи бўлди.

Ш.НАРУЗУЛЛАЕВА тайёрлади.

Абдунаби АБДИЕВ,
Миришқор туманидаги
22-мактаб директори

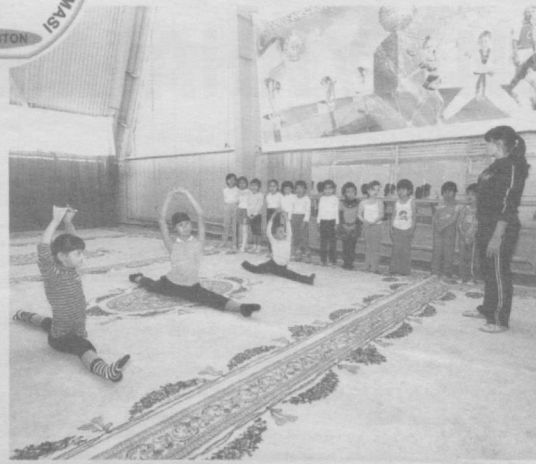
СПОРТ – САЛОМАТЛИК ГАРОВИ

Коровулбозор туманидаги «Гўзал» спорт-соғломлаштириш мажмуаси худудиди жойлашган 10-сонли болалар ва ўсмирлар спорт мактаби 2010 йили капитал реконструкция қилинди ва Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ҳузуридаги Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ҳисобидан зарур жиҳозлар билан таъминланди. Ушбу спорт иншооти замонавий андоза ва илғор қурилиш технологиялари асосида янгидан қад ростлади.

Бугунги кунда зарур ускуналар билан жиҳозланган спорт мактаби бўлажак чемпионларни тайёрлаш масканига айланди ва замонавий қиёфа касб этди. Бу ерда бокс ва кураш билан шугулланиш заллари, мини-футбол майдони, баскетбол, волейбол ва кўл тўпи майдончалари, югуриш йўлакчалари, ёпиқ бассейн ва тиббиёт хонаси мавжуд. Мактабда спортнинг кўплаб турлари билан шугулланиш учун барча шароит яратилган.

— Бу ерда 700 нафардан ортиқ йигит-қиз спортнинг 11 тури билан мунтазам шугулланади, — дейди мазкур болалар спорт мактабининг директори Абдурасул Дўсанов. — Уларга 18 нафар малакали мураббий маҳорат сирларини ўргатмоқда. Утган вақт давомида тарбияланувчиларимиз кўплаб вилоят ва республика мусобақаларида қатнашиб, совринли ўринларни эгаллаб келмоқда.

Асқар ЁҚУБОВ (ЎЗА) олган суратлар.

2011-yil — Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yili

КОЛЛЕЖ БИТИРУВЧИЛАРИ ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА ИШ ОЛИБ БОРМОҚДА

Тошкент вилоятининг Юқори Чирчиқ туманидаги Бордонкўл қишлоғида фаолият юритаётган «Uz Germed Pharm» Ўзбекистон-Германия қўшма корхонасида икки хил ампулалари — 0,5 фоизли «Новокаин» ҳамда 10 фоизли «Кальций глюконат» дори воситаларини ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

Замонавий технология асосида иш олиб борилаётган ушбу корхонада кўплаб юксак малакали олим ва мутахассислар билан бирга тиббиёт коллежларини тамомлаб келган ўттиздан ортиқ йигит-қиз меҳнат қилмоқда.

Суратларда: қўшма корхона фаолиятдан лавҳалар.

Муҳаммад АМИН (ЎЗА) олган суратлар.

Ma'rifat

ТА'СИС ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ та'лими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва о'rta maxsus ta'lim вазирлиги, Ўзбекистон Та'лим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Кенгаши.

Бosh муharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Тahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Bahodir JOVLIYEV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Ulug'bek TOSHKENBOYEV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

INDEKS: 149, 150. G-122.
Tiraji 49688.

Hajmi 4 bosma taboq.

Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3.

Navbatchi muharrir: Qurbonboy MATQURBONOV.
Navbatchi: Sherali NAMOZOV.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirish sharti. Tahririyatga yuborilgan materiallar muallifga qaytarilmaydi.

belgisi ostida reklama materiallari beriladi.
Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent, Matbuotchilar ko'chasi, 32.
E-mail: info@marifat.uz
Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-09, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi.

Korxonaning manzili: «Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Bosishga topshirish vaqti — 21.00.
Topshirildi — 23.55
ЎЗА якуми — 23.15